

Saksbehandler: Generalsekretæren

Referanser: Sak MKR/AU 07/04

Saksdokumenter:

Rapport frå generalsekr. Olav Fykse Tveit frå reise til Brussel november 2003 (*vedlagt*)

Norsk omsetjing av "Utkast til Grunnlov for Europa" (*vedlagt*)

Europaspørsmål

MKR har sett opp arbeidet med Europa-spørsmål på dagsordenen. I denne omgang handlar det om å ta nye grep i 2004.

Det eine er oppfølging av *arbeidet inn mot KEK*. Generalforsamlinga forpliktar til vidare samarbeide, og vi har ein del ting vi kan ta tak i. I sentralkomiteen har vi no Helen Bjørnøy, og dei hadde fyrste møte i desember. Gerd Marie Ådna er oppnemnt til komiteen for "Relations with Islam", Halvor Nordhaug til "Churches in Dialogue". I tillegg har Church and Society fått forslag om å gjenoppnemne Ingvill Thorson Plesner i sitt Menneskerettsutval, samt Thorbjørn Backer Hjorthaug til eit utval som skal jobbe med EU's lovgjeving. Dette siste blir ikkje avgjort før i april. I forhold til KEK bør vi involvere oss i organisasjons-spørsmål, men også i tematiske spørsmål. Vi har fleire premisser for det no etter generalforsamlinga i Trondheim.

I rapporten frå Helen Bjørnøy ser ein at KEK treng å styrke si arbeidsform, og ei tydeligare fokusering på å vere eit organ for kyrkjene i *Europa*. Det kan vere tid for å vurdere om ikkje KEK bør vere lokalisert ein annan stad enn i Geneve, for å kunne arbeide tydelegare med sin europeiske profil og for å samle kreftene i eitt sekretariat.

I rapporten frå gen.sekr. sin tur til Brussel, går det fram at KEK i Brussel har eit viktig arbeide for å etablere ein struktur i forhold til EU som vi kan engasjere oss i fordi vi som kyrkje må relatere til EU sjølv om Norge ikkje er medlem. Dei politiske spørsmåla kyrkjene vil ta opp med EU, gjeld også til ein viss grad oss. Dessutan er det tydeleg at kontoret i Brussel – og ikkje minst med tanke på samanslåinga med kommisjonen for migrasjon- og innvandringsspørsmål – er eit svært viktig kontaktpunkt for vårt KISP-arbeid.

For det andre har KM sagt at vi skal arbeide med *verdispørsmål i Europa*. Det går fram av rapporten frå Brüsselturen kva slags spørsmål det kan vere. Det kan gjelde diskusjonen om "Grunnlov for Europa" (sic!) og verdigrunnlaget for EU. Det kan gjelde kyrkjene si rolle i det religiøst pluralistiske Europa, det kan gjelde menneskerettsspørsmål, asyl- og migrasjonspolitikk, bistandsspørsmål, helserelaterte spørsmål m.v..

For det tredje er vi vorte kjende med at Norge har presidentvervet i Europarådet dette året frå mai til november. Det gjev eit godt høve til å ta opp noko som fell innanfor Norge sitt engasjement der, t.d. innan MR-feltet eller meir helserelaterte saker (som t.d. retten til lik helsekompetanse, helsetilbod m.m. for minoritetar og fattige land i Europa).

Sekretariatet har vurdert å arrangere eit seminar om verdier i Europa i forlenginga av MKR-møtet i juni, om ettermiddagen den 2. juni og evt. den 3. juni. KR kan delta om vi har det på ettermiddagen den 2. juni, og er interesserte i å leggje det inn i sitt program. Det kan då vere to ulike innfallsvinklar ein tenkjer på: Verdidebatt i Europa som parallell/incitament til vår nasjonale debatt om verdier, og/eller viktige verdispørsmål i Europa i og for seg. Det kan vere viktig å leggje vekt på det siste og la det fyrste vere ein bieffekt, for å få inn problemstillingane skikkeleg.

Til ein verdidebatt kan ein både ta utgangspunkt i debatten om EU-grunnlova, og ein kan ta tak i aktuelle problemstillingar som emigrasjon, religiøse pluralisme, bioteknologi eller andre emne.

For det fjerde skal det *opprettast eit Europautval* med eit mandat. Dei som deltar i KEKs arbeid har i seg sjølv eit behov for å samrå seg, ikkje minst ho som er med i sentralkomiteen. Dessutan kunne ein trekkje inn andre som har oppgåver i europeiske kyrkjelege organisasjonar, så som Porvoo og Leuenberg. Ein bør også sikre at MKR, KISP og TN er godt representerte. To punkt må det i alle fall vere i mandatet for utvalet: Bidra til auke refleksjon og kunnskap i MKR spesielt og Dnk generelt om Europa og Europa-relaterte spørsmål, samt å støtte dei som deltek i europeiske økumeniske organisasjonar. Meir enn eit par møter i året kan ein ikkje leggje opp til, om det er budsjett for det då.

Forslag til vedtak:

1. Mellomkyrkjeleg råd vil styrkje arbeidet vårt mot KEK , og be om at våre representantar der arbeider for ei organisatorisk styrking av KEK og ei re- og samlokalisering av staben.
2. Mellomkyrkjeleg råd vil arbeide med nokre av dei verdispørsmåla Den norske kyrkja og det norske samfunnet står overfor i dagens Europa, og ber sekretariatet arbeide vidare med planane om eit seminar om dette i juni.
3. Mellomkyrkeleg råd oppnemner eit Europa-utval, i fyrste omgang for to år. Dette utvalet skal gje støtte til og koordinere dei som representerer Den norske kyrkja i europeiske økumeniske organisasjonar. Det skal også gje hjelp til ei vurdering av korleis Den norske kyrkja og MKR kan involvere seg i aktuelle Europa-spørsmål. Utvalet rapporterer til generalsekretæren og dermed til MKR. Desse blir oppnemnde til å delta i utvalet: (namn vert lagt fram på møtet).

TIL MELLOMKYRKJELEG RÅD

RAPPORT FRÅ TUR TIL BRÜSSEL 4.-6. NOVEMBER 2003

FRÅ GENERALSEKRETÆR OLAV FYKSE TVEIT

Innhald:

1. Ramme og formål for turen
2. Grunnlovsdebatten
3. Viktig informasjon og inntrykk frå møter med ulike delar av EU-systemet
4. Møter med representantar frå kyrkjelege organisasjonar
5. Oppsummerande vurderingar med tanke på MKR sine oppgaver

Vedlegg: Norsk omsetjing av utkast til "Grunnlov for Europa"

1. Ramme og formål for turen

Turen var planlagt fyrst i mars 2003, etter initiativ og invitasjon frå EU-ambassadøren til Noreg og Island, Dr. Gerhard Sabathil, på vegner av EU-kommisjonen. Fyrst var det planlagt ein tur for biskopane i Den norske kyrkja og den islandske kyrkja, og eg skulle også få vere med som generalsekretær i MKR. Så var det meininga at også repr. Frå andre trussamfunn i Noreg skulle delta.

Ettersom biskopane ikkje fann det riktig å reise då Irak-krigen braut ut, vart turen sett opp att i november. Då var det færre biskopar som kunne, til slutt tre: Finn Wagle, Gunnar Stålsett og Ole Christian M Kvarme, samt sekretæren for Bispemøtet, Knut Erling Johansen. Frå Island deltok biskop Karl Sigurdbjörnsson og prest Kristin Thomasdottir, samt leiaren i den lutherske frikyrkja på Island, Hjörtur Magni Jóhannsson. Vidare var desse med frå ulike institusjonar/organisasjonar i Noreg: leiar og gen.sekr. i Norges kristne råd, Arnfinn Løyning og Ørnulf Steen, Terje Solberg frå Den evangelisk lutherske frikyrkja i Noreg, leiar i Presteforeninga, Ingeborg Midttømme, og underteknande. Ektefellene åt biskopane Wagle, Kvarme og Sigurdbjörnsson deltok også i heile opplegget.

Det var lagt opp til eit tett og intenst program, hovudsakleg møter med representantar frå ulike delar av EU-systemet. Emnene og personane vi skulle møte var valde ut etter kva som vertskapet rekna med var særleg relevant for kyrkjelege leiarar, samt kva som har vore særleg viktige emne i debatten om tilknytninga til EU i Noreg og på Island. Vi fekk også møter med organisasjonar utanom sjølve EU som vi har spesielt mykje med å gjere, EFTA og nokre kyrkjelege organisasjonar. Vi fekk sjølv ordna med eit møte etter at det offisielle programmet var slutt i KEK sine kontor, der representantar frå KEK og APRODEV (felles organisasjon for kyrkjelege bistandsorganisasjonar) deltok.

Vertskapet var opptekne av å gje eit bilete av EU slik det er og fungerer, med innleiarar som hadde høge posisjonar og mykje kunnskap innan sine felt. Særleg møtet med to EU-kommisjonærar hadde mykje innhald, men også møtene med enkelte av dei andre som presenterte sitt arbeid var av stor interesse.

Lunsjar og middagar var vi inviterte til, med desse som vertskap: EU-kommisjonen, Ruhr Gas, EFTA og den norske ambassadøren til EU, Bjørn Grydeland. Særleg middagen i den norske ambassadørbustaden var nyttig og interessant for å forstå korleis Noreg arbeider inn mot EU, EFTA og ESA-domstolen, og for å verte kjende med dei som har desse oppgåvene på vegner av vårt land. Det var også svært nyttig å få sjå kor stort omfang EFTA samarbeidet faktisk har, og kor grunnleggjande det er for norsk eksport.

Ettersom rapporten skal vere ein del av grunnlaget for MKR sin debatt om sitt Europa-engasjement, legg eg vekt på å ikkje berre rapportere, men også vurdere einskilde spørsmål i den samanhengen dei kom opp.

2. Grunnlovsdebatten

2.1 Eit verdibasert prosjekt

Det vart fleire høve til å få informasjon om debatten om forslaget til EU-konstitusjon som var lagt fram. Det var tema særleg i møtet med *Dr Michael Weninger*, spesialrådgjevar for EU-kommisjonens president Prodi når det gjeld relasjonar til religiøse samfunn og religiøse spørsmål. Han er katolikk frå Austerrike, og ein erfaren byråkrat og diplomat innan EU. To sider av grunnlovsdebatten var særleg fokusert: Kva som skal stå i Preambelet om verdigrunnlag og religion, samt innhaldet i art. 51 om relasjonar til kyrkjer og andre trussamfunn i EU. Men konstitusjonsdebatten gjev også vesentlege signal om kvar EU er i utviklinga av si sjølvforståing og politiske struktur. Og det kom ikkje minst *Eckart Guth*, visegeneralsekretær for EU-kommisjonen inn på.

Guth sa at EU-konventet hadde kome fram til meir innhald i konstitusjonsframlegget enn ein hadde forventa. Informasjonen om arbeidet med konstitusjonen gav eit tydeleg inntrykk av at EU er eit politisk prosjekt i endring, som ikkje er ferdig utvikla med tanke på kva nivå og i kva form den politiske styringa skal føregå. Men det er stor vilje til å gå vidare med prosjektet å skape eit felles europeisk politisk område med ein felles økonomisk marknad, der ein byggjer ned spenningar ved hjelp av samhandling, samhandel, samråd basert på samling om ein del felles verdiar. Konstitusjonsdebatten i EU-organa handlar mykje om maktfordeling innan fellesskapet, kva som definerer kvalifisert fleirtal (statar eller talet på innbyggjarar bak?), om det skal vere høve til nasjonale veto m.v.. Og det er vel ikkje minst på grunn av det ein ikkje kom i mål med eit vedtak i 2003.

Grovt sett hadde ein to alternativ til definisjon av EU: Anten ein kon-føderasjon med sjølvstendige statar – som gjev opp litt, men ikkje så mykje av sitt sjølvstendige politiske revir, eller "The United States of Europe". Grunnlovsutkastet har landa på noko i mellom, og bruker berre nemninga "unionen" som skal avspegle både statar og einskildborgarar sin vilje til felles framtid (art. 1). Framlegget går ut på at denne unionen er bindande for statane og for ein del andre juridiske subjekt (inkludert kyrkjene) innanfor denne unionen. *Subsidaritet* er eit uttrykk for at dei regionale folkelege interesser skulle bli teke med i det som gjeld heile unionen.

Men arbeidet med konstitusjonen handlar også om å stadfeste ein felles basis i den kristen-humanistiske tradisjonen med vesentlege fellesverdiar alle medlemsstatar må forplikte seg på. (Sjå art. 2) Med ulike tradisjonar i både gamle og nye medlemsland er det vesentlege utfordringar å realisere denne delen av grunnlova, ikkje minst når det kjem til spørsmål om fridom, menneskerettar, mangfald og toleranse. Dette er det viktig å framheve, slik at ein ikkje ser berre på ordlyden i preambelet når ein tek opp kva verdisyn framlegget til konstitusjon målber.

Guth viste til at den *integrasjonen* av nye statar som no føregår er eit vesentleg uttrykk for dei verdiane EU står for. Her handlar det om å hauste fruktene av at den kalde krigen er over, og at ein kan byggje fellesskap på andre premisser på tvers av gamle skiljelinjer. Her tek dei andre medlemsstatane (og EØS-landa) også store byrder for å byggje opp økonomien i dei nye medlemslanda, sjølv om det også er stilt store og harde krav til desse landa sjølve. Guth spurte korleis Noreg såg på si framtidige rolle med eit utvida arbeidsmarked etter 1. mai 2004.

Tyrkia si framtidige rolle vart drøfta spesielt med Guth. Han viste til at det både er finansielle kriterier og menneskerettskriterier som gjer at Tyrkia ikkje kan bli medlem enno, ikkje religion. Men Guth var samd i at religion, kultur og syn på menneskerettar heng saman, sølv om det er viktig for EU å halde definisjonane av medlemskriterier klare.

Guth tok også opp forsvarsspørsmål, og sa at det nok var mykje rett i deisen at "USA kjempar, FN legitimerer og EU finansierer" NATO sine operasjonar. EU si rolle i eit forandra verdsbilette i den USA-leia krigen mot terror er ikkje avklara, men han sa at ingen tvilar på at EU med sine verdiar er sårbart og må forsvarast også med militære midlar. Like fullt gav han uttrykk for at EU her kan gå litt andre vegar enn USA, utan at ein undergrev NATO.

2.2 Preambelet

Verdien av preambelet, som var debattert livleg på KEK's generalforsamling (jfr rapport til KM 2003) vart noko bagatellisert av Weninger. Han meinte lite hadde vore vunne om Gud eller kristendommen var eksplisitt nemnt, og framførte dermed både ein kritikk av dei som har skrive utkastet til preamblet og vel også eit forsvar for heile grunnlovsprosjektet overfor sterke kyrkjelege aktørar så som den romersk-katolske kyrkja. Når art. 51 talar om trussamfunna sine "spesielle bidrag", kunne det vore sagt meir i preamblet om kva det er. At menneskeverd og menneskerettar er "inspirert av Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv" er eit viktig og lite kontroversielt utsegn i seg sjølv. Kontroversane går på om det skulle vore sagt meir, nettopp for å forankre dette menneskeverdet i ei gudstru som peikar utover det horisontale plan og gjer den uavhengig av ulike politiske aktørar sine definisjonar av menneskeverdet. Problema med at så pass mange i EU ikkje identifiserer seg med ei kristen gudstru, sjølv om ein anerkjenner kyrkjene si historiske rolle, samt at den religiøse pluralismen har gjort det vanskeleg å finne formuleringar som ikkje skaper unødige eksklusjon overfor visse grupper, har gjort at ein er tilbakehalden.

Det er likevel vesentleg å sjå kor djupt denne debatten eigenleg går, og at her krystalliserer eit viktig punkt i heile EU-prosjektet seg: Kva verdiar byggjer dette på? Her er det tale om meir enn definisjon av nokre EU-byråkratar sine oppfatningar. Dette gjeld kva føringar som skal leggjast for utviklinga i heile Europa. Når ein kallar dette ei "Grunnlov for Europa", er det litt freidig av EU. Men uansett vil det som skjer i EU vere så dominerande for det som skjer i dei statane som frivillig eller ufrivillig ikkje er medlemmer av EU, at tittelen uansett er heilt

relevant. Ein norsk debatt om dette vert meir enn indirekte ein debatt om kva som skal skje med omtalen av verdiar i vår eiga Grunnlov.

2.3 Artikkel 51

EU skal, om artikkel 51 vert vedteken, få ein permanent, forpliktande og transparent struktur som relaterer til kyrkjer og "konfesjonslause organisasjonar" i EU. Det er nytt at slike institusjonar får ein definert status i høve til EU, og at det er anerkjent at det er *ulike* samfunn av slikt slag. Weninger hevda at Europa har ein religiøs arv som i hovudsak er "rooted in Christianity", noko det ville vere meningslaust å sjå bort frå om EU skal reflektere europeiske verdiar. Han viste til fire pillarar: Jerusalem, Konstantinopel, Athen og Roma. Han nemnte ikkje Wittenberg eller Geneve, noko som faktisk hadde vore ganske naturleg når ein talar så pass mykje om fridom, enkeltmennesket sin plass, demokratiske styringsorgan m.m.

Det er eit viktig framsteg at ein så viktig del av det sivile samfunn får ei offisiell tilknytning til dette politiske systemet. Samtidig verkar det noko uferdig og uklårt når Weninger nærast gav inntrykk av at det var opp til han å setje opp ein slik struktur. Kor vidt kyrkjene skulle relatere til EU ut frå nasjon eller konfesjon fekk ein ikkje eit heilt klårt bilete av, men hovudintrykket var at det ville gå etter *konfesjon*.

Dette vil få mykje å seie for kva denne relasjonen skal innebere og kven som har sakssvarande strukturar i så måte. Den konfesjonelle tilnærminga gjer at den romersk-katolske kyrkja har ein politisk struktur som svarar til eit slikt grep, då dei både har ein tydeleg politisk struktur som Vatikanstat og ein europeisk bispekonferanse som kan relatere direkte til EU-systemet. Rett nok kunne ein få inntrykk av at desse ikkje alltid representerer eitt og det same syn på alle spørsmål, men skilnaden t.d. til dei protestantiske, anglikanske og ortodokse kyrkjene er markant når det gjeld kor tydelege felles-europeiske strukturar ein har. KEK har vore ein viktig pådrivar for å få fram ein slik §51, og representerer mange i dei tre sistnemnde kyrkjefamiliane.

Like fullt er KEK sitt mandat på vegner av medlemskyrkjene nokså avgrensa, trass alt. Og når det kjem til harde fakta og ein skal ta vare på sterke eigeninteresser, syner det seg at fleire av kyrkjene relaterer direkte til EU. Fleire har fått egne kontor i Brüssel, så som den gresk-ortodokse kyrkja, den russisk-ortodokse kyrkja, EKD, og etter det eg forsto arbeider andre større kyrkjer også med å få til noko slikt. Innan Leuenberg-fellesskapet er det fleire som tek til orde for å kunne markere seg tydelegare overfor europeiske styresmakter i Brüssel. At ein ikkje kan lage strukturar som svarar til alle dei ulike relasjonane mellom stat og kyrkjer som ein har i medlemslanda, kan ein forstå. Berre i UK er det fire ulike system, i Frankrike skal det vere 7 ulike system. Også i Norden er det ulike relasjonar, og ulike system for ulike kyrkjer og trussamfunn. Dette mangfaldet vert respektert i konstitusjonsforslaget. Utfordringa er å finne eit system som lagar eit relevant forhold mellom trus-og livssynsamfunn og EU-systemet som politisk system.

Det er teke initiativ til nokolunde faste kontaktmøter med kyrkjer som er representerte i Brüssel gjennom ein organisasjon som pleier kontakt til sivil sektor (sjå nedanfor). Der vil ein setje opp ein struktur som institusjonaliserer dei kyrkjelege organisasjonane som er representerte i Brüssel. Kven som vil kan organisere seg i Brüssel med eit kontor her, og dei treng ikkje vere kyrkjer i land som er EU-medlemmer (som den russisk-ortodokse kyrkja). Det synest viktigare å arbeide med nettverk enn med einskilte kyrkjer. EU oppfordrar kyrkjene til å finne partnarar, ein vert sterkare og betre informerte på den måten. Dersom det er spesifikke

problem i eit land, kan ein få kontaktar vidare. Det er forholdsvis lett å få kontaktar inn i EU-systemet.

At kyrkjer er spesielt nemnt, medan både muslimske og jødiske samfunn går inn i ein større sekk, har ein klar historisk relevans og er viktig for kyrkjene. Samstundes er det ei utfordring å finne relevant plass for andre typar trussamfunn. EU let det vere opp til medlemsstatane å definere kva trussamfunn som er anerkjent, men har alt vedteke at arbeidstakarar har rett til fri (utan trekk i løn) for å delta i religiøse høgtider.

3. Viktig informasjon og inntrykk frå møter med ulike delar av EU-systemet

Det er ikkje råd å gje eit fullt bilete av alt vi vart informerte om, men noko av det viktigaste skal nemnast:

3.1 Immigrasjonspolitik

Generaldirektøren for "*Justice and Home Affairs*", *Francis Whyte*, gav eit ope og sjølvkritisk bilete av status på EU sitt arbeid med desse spørsmåla. Han meinte at EU som fredsprosjekt var utvikla frå stål- og kolmarknad til eit politisk prosjekt der nettopp rett til sirkulasjon var ein hjørnestein. Men fyrst i 1997 vart dette eit felles politisk beslutningsområde for heile EU. Chatret for fundamentale rettar vert ein del av konstitusjonen, og dette inkluderar sosiale og økonomiske rettar ut over det einskildlanda har no.

EU treng ein asyl- og migrasjonspolitik, som vantar no. Amsterdamtraktaten frå 1997 er balansert på det viset at den seier at EU treng legitim innvandring av kvalifisert arbeidskraft, men viser at EU manglar ein felles asylpolitikk og har svak demokratisk styring på dette no. Illegal innvandring er eit stort problem, ikkje minst for dei som ufriviljug vert dytta inn i EU-land gjennom trafficking. Immigrasjonspolitik fordrar innvandringspolitikk. EU-parlamentet har vore meir viljuge til å gå vidare med dette ein medlemslanda, og EU-kommisjonen talar om ein *rett* til immigrasjon. Men det er ulikt syn i medlemslanda korleis ein asylpolitikk skal utformast og praktiserast.

3.2 Sosial- og arbeidsmarknadspolitik

Mr. Marc Berthiaume synte at EU gjer mykje ut av desse spørsmåla. Ein har sagt at EU-systemet må ha demokratisk dialog på tre ulike nivå samstundes. Politisk, sosial og sivil dialog. Den fyrste finn stad i politiske organ og parti, den sosiale er med og mellom ulike aktørar i arbeidsmarknaden, den sivile dialog er retta mot ulike aktørar i det sivile samfunn. Kyrkjene har sjølv sagt ein viktig plass i den tredje kategorien, men også i den endre – som arbeidsgjevarar. Korleis desse dialogane skal institusjonaliserast og gjennomførast, kven som skal definere premissane osv, er likevel nokså opne spørsmål, jfr det som er sagt ovanfor om art. 51 i konstitusjonsforslaget.

Rett til å ta arbeid i heile unionen er avgjerande for unionen. Sosialpolitikken er like gamal som unionen sjølv. Tre hovudområde 70-90 tallet: Helse og tryggleik på arbeidsplassen. Like rettar for menn og kvinner på arbeidsplassen. Arbeidstakarrettar ved endringar i arbeidslivet. No er det vekt på: a. "The impact of aging". Gjeld meir enn pensjonar, det inkluderer samfunnssyn, korleis vi deler arbeid etc. Sosial bærekraft (dignitet, rolle i samfunnet etc) og finansiell bærekraft er målet for arbeidet med pensjonsreform. Store skilnader mellom

medlemslanda her. Nei til Euro i Sverige er basert på kvinner og pensjonistars (iflg Berthiaume litt ubegrunna) redsel for at dei fell utanfor sosialt vern i EU. Opne metodar for koordinering har medført større employment rate i 55-65 gruppa. b. "Creating more and better jobs." EU har sett klare mål mot arbeidsløysa. Det er samanheng mellom dårleg arbeidsmiljø og tidleg avgang. Brüssel har sett opp krav til fornying av arbeidsliv og arbeidslivsreglar i mange land. Førebyggjande tiltak frå EU har hjelpe merkbart t.d. i Frankrike for å fastsetje minimumsstandardar for midlertid tilsetjing, som elles kan føre til at enno fleire forsvinn ut av jobben tidleg og dermed til økonomisk nedgang.

Thomas Jansen, leiar for *Economic&Social Comittee* (tidlegare hadde han Weningers job med kontakt med kyrkjene og religiøse grupper), informerte om "Towards a European Society". Han leier ein organisasjon som skal ivareta kontakten med heile breidda i det sivile samfunn i Europa. Dette skal i flg artikkel 31.3 ta opp i konsultasjonar med kommisjonen kva slike organisasjonar vil. 2/3 av forslaga vert tekne opp av kommisjonen. Dei er i ferd med å organisere det som heiter "sivil dialog" i den nye EU-demokratistrukturen. Det er mest nasjonale organisasjonar, men eit trans-nasjonalt europeisk perspektiv er i ferd med å utvikle seg. Det får også organisatoriske konsekvensar, fleire organisasjonar. i det sivile samfunn opptrer på europeisk basis. I nokre tilfelle har ein kontakt med tilsvarande organisasjonar i andre verdsdelar.

Dette er ein institusjon som er litt på kanten av den politiske verksemda. Dei prøver å få til konsensus, noko som er svært ambisiøst med tanke på at det er både arbeidsgjevar og arbeidstakarorganisasjonar som er inne. Jansen meinte det viktigaste er at ein får diskutert viktige spørsmål med kvarandre. Kan møtast på andre punkt enn minste felles multiplum. Dette er ikkje ein lobbyorganisasjon, men ein konsultativ organisasjon. Miljøorganisasjonar og liknande fremjar sine spesielle agender direkte overfor kommisjonen, og får ofte gjennomslag for sitt lobbyarbeid direkte der. .

Partia i EU: Kristelegdemokratane organiserte seg saman alt på 50-talet. 70-talet med direkte val til EU-parlamentet medførte vidare partidanning. Maastricht anerkjente europeiske parti som viktige for det europeiske samfunnet. European Peoples Party (EPP), Socialist Party, Liberal Party, Green Party. Ikkje så sterke som nasjonale parti, men ganske viktige samanslutningar i dag. Partia støyter på ganske interessante og viktige omsetjingsproblem, t.d. "Social Market" betyr svært ulike ting i ulike land. I Frankrike er det dei kooperative organisasjonane, i andre land noko ganske anna. Må fyrst forstå at partnaren ikkje forstår det du seier før du kan gå inn i ein djupare konsensusprosess.

3.3 Møte med Franz Fischler, EU-kommisjonær på jordbruk og fiske (Østerrike)

Han orienterte om ein jordbruksreform som ein arbeider med no: EU treng ein bærekraftig (sustainable) jordbrukssektor: Økonomisk, sosiologisk og økologisk. Då må ein sikre ressursane for framtidige generasjonar, ta vare på kulturlandskapet, og ein treng tilstrekkelege levevilkår for bønder.

Økonomisk: Tilskot til produksjon driv fram overproduksjon med negative konsekvensar for miljø. Endrar no til fokus på bonden, ikkje produktet. Alt no er ½ av bønder i Europa er deltidsbønder. Må finne god kombinasjon. Kombinere aculcture and social activities. Sosiologisk: Utvikling av distrikta er meir enn jordbruk. Må ha livleg økonomi med fleire pillarar. Spesielt utfordrande etter utvidinga av EU, men også i delar av Tyskland. Mecklenburg har 40 % arbeidsløyse. Standard storleik på gardane i visse delar av Østerrike er 6-8 mål. Må difor sjå på landsbygda i eit heilskapleg perspektiv.

Økologisk: Utvidinaga er totalt sett ein vinn-vinn situasjon i det lange løp. Høgkvalitetsprodukt vil få plass i det større markedet. Dei nye landa vil ha styrke i "feeding material".

EU hadde ein større reform av *fiskeripolitikken* i 2002. Det vart lagt større vekt på å ta vare på fiskestammene, ikkje minst i nord. Fleire som er under reell trugsel, som torsk. Betre internasjonalt samarbeid er nødvendig, ein treng ein betre flåtepolitikk. EU-flåten er for stor og må reduserast. Drastiske tiltak er gjennomførte: Flåten i UK er redusert med 1/3. Tilsvarande skjer i Danmark no. Ein kan ikkje lenger auke fiskekapasitetet fordi det er vanskeleg å finne fisken. Canada har gjort det, og har øydelagt torskestammene fullstendig. Det er ei endring i EU sin politikk her. Her støytter ein mot dilemma mellom omsyn til distriktpolitikk og vern av globale økosystem, som ikkje er mindre utfordrande i Noreg enn i EU.

Fischler drøfta EU si rolle i *internasjonal handelspolitikk* etter samanbrotet i Cancun. Han håpte at ein kan starte igjen i løpet av 2003, men kan ikkje bli avslutta så tidleg som planlagt. Treng å få stadfesta at dette er ein runde der utviklingslanda står i fokus. Kan ikkje snakke om U-land generelt, fordi det er så stor skilnad på dei når det gjeld landsbruksprodukt. Stor skilnad på Brasil og fattige afrikanske land. EU gav fri tilgang til 48 fattigste land i verda (minus våpen). Noreg følgde seinar etter. Allereie no slik at EU importerer ca 1/2 av alle landbruksprodukt frå U-land. Det er meir enn USA og andre I-land gjer til saman. Ein må få til eit delt ansvar for import, difor er det ille for U-landa at Cancun vart mislukka.

Marknadsopning for U-land er bra, men krev visse reguleringar. 90-gruppa, verkeleg fattige land, har ikkje nok med marknadstilgang. Dei treng teknisk og anna bistand slik at dei kan gjere produkta mogeleg å selge i andre land. Må kombinere handel og bistand! Godtar ikkje amerikanske analysar: Handel i staden for bistand. Dei største handelsbarrierer er mellom U-land! Å ta vekk handelsbarrierer ville innebere at 75% av effekten vert mellom U-land. India har auka toll med 1000%. Dessutan er transportkostnadane viktige, marknad i nærleiken av produsent er viktigast. Brasil er eit døme på sterke U-land, men Brasil må gje fair share til andre land og opne deira eigne marknader. Ein kan ikkje sjå bort frå miljøproblema her, t.d. regnskognedhogginga. Brasil har 200 mill cattlehaed, EU har 80 mill!

Fischler meinte vidare at dei som hadde interesse i samanbrotet i Cancun kan bidra til forlenging av problema. Det burde skje noko før feb 2004, pga valet i USA, elles snakkar ein om 2007 eller eit totalt samanbrot.

Reformforslag får ofte motstand i bøndene sine organisasjonar. Agenda 2000 vart omtalt som dødslinje. Bønder i Irland sa at Fischer drep irske bønder. Då dei fekk analysert fakta, såg ein at resultatet av reformen ville bli at reformen vart betre for Irland. Resultat: Gjennomføring av reformen i Irland frå fyrste dag.

Fischler var overttydd om at ein treng fleire genmodifiserte alternativ som er sterke mot klimaendringar. Det vil bli viktig også for å utvikle alternativ til oljeenergi. Vi må leve med risiki, noko som krev sikre autoriseringsprosedyrar. EU kan ikkje godta uakseptable risiki for miljø og helse. Men ein må ha klar merking. Toleransenivå må definerast, risikonivå 0 finst ikkje i naturen.

3.4 Møte med Paul Nielson, kommisjonær for Development and Humanitarian Aid

Forholdet mellom landbrukspolitikk i Europa og internasjonalt handlingspolitikk og U-hjelp var også viktige emne i møtet med den danske EU-kommisjonæren Paul Nielson. Han gav inntrykk av å føre en aktiv og målretta bistandspolitikk, langt på veg på linje med den linja den norske bistandsministeren fører.

Med tenke på kva for enorme ressursar EU sitt bistandsprogram rår over, og kva for ulike haldningar som gjer seg gjeldande i både gamle og nye medlemsland til bistand, er det eit beundringsverdig prosjekt å prøve å gjennomføre ein slik politikk i praksis. Det er stor skilnad i bistand, gjennomsnittet er 0.24 av BNP, målet er 0.7. Sverige, Nederland og Noreg er på topp i Europa, Italia er på 0.1, men har auka til 0.2. Her er det gamle kolonimakter, her er meir progressive bistandsmiljø som i Nederland og Danmark, her er land som knapt har bidratt til bistandspolitikk i det heile (Polen, Baltikum). EU-landa står for meir enn 60% av all bistand i verda, 20% av det går gjennom EU-kommisjonens styring, som legg vekt på meir fattigdomsorientert bistand.

EU har mange delegasjonar rundt i verda, som i hovudsak følgjer med bistanden. Likevel er ein underbemanna, og må samarbeid tett med FN (UNDP).

Lette på handelsrestriksjonar er ikkje så viktig i utviklingsarbeidet som ein del vil ha det til, særleg ikkje så lenge U-land ikkje har produkt som kan konkurrere på marknaden i Vesten. Difor er det like viktig å få til regionale frihandelsområder i den tredje verda. EU vil styre støtta til bonden, ikkje produksjonen. Dette er eit bidrag til den internasjonale kampen mot overproduksjon.

Nielson støtta tiltak som NGO har ført fram. Så som rettferdig kaffi m.m. burde ein få fleire døme på. Det gjeld å etablere forutsigbar kvalitet og gode produktnamn. Det er ikkje mogeleg å kompromisse på krav til hygiene etc. Difor må bistand rette seg mot å utvilke kvaliteten på produkta U-land skal selge, ikkje berre mengda.

3.5 Eitisk spørsmål innan bioteknologi og genetik

Vi hadde eit møte med *dr Peter LIESE, MEP, liberal tysk katolikk, medisinar*. Han har vore saksordførar for to viktige saker, og arbeidd for å finne ei felles mening i EU.

1. Forskning på embryoer og stamceller. Her er svært store spenningar i Europaparlamentet om dette. Det er ikkje semje om forskning generelt, t.d. om forskningskapt (supernumbrio embryo) objekt, men ein har eit moratorium ut 2003.

2. Kvaliteten på transplantasjonar av celler og vev. Her er det ei klar mening i EP (men ministerrådet nekt): Det skal ikkje vere betaling for donering, bortsett frå direkte tap av arbeidsforteneste etc. Donoren vil elles ikkje fortelje sanninga om si medisinske historie.

Det mest kontroversielle er klona menneskelege embryo/terapeutisk kloning. Det er ikkje klart at det er terapeutisk gevinst enno, kan heller øydeleggje celler i menneskekroppen.. Kyrkjene har spelt ei svært viktig rolle i Tyskland i denne saka. Klar semje mellom leke, biskopar, protestantar og frikyrkjer. Kyrkjene kan ikkje ha mange stemmer om dei vil påverke offentleg debatt, etter Liese si vurdering.

Tysk lov er ikkje god nok, men av dei betre i verda. Det er ikkje lov å forske på embryo der, ein kan ikkje lage fleire embryo enn ein implanterer. Problem gjeld embryo stamceller, som

ikkje er dekkja av lova. Berre avgrensa forskning er lovleg i Tyskland. Å arbeide med celler er noko anna enn mord på levande menneske. Nasjonal lov kan ikkje overprøvast av EU. Det bør ikkje ha noko betalt av EU som er absolutt forbode i eit medlemsland.

Liese gav inntrykk av eit sterkt og profilert engasjement for sitt saksfelt nasjonalt og i EU-systemet, og viser at det er politiske prosessar i EU som har stor betydning for verdispørsmåla nasjonalt, også ut over EU-landa.

4. Møte med våre kyrkjelege organ, KEK og APRODEV

Desse organisasjonane vil gjerne at vi skal kome hit og kjenne oss heime. Dette er vårt kontor i Brussel.

APRODEV er ein viktig samarbeidsorgan som påverkar EU og andre land. Han driv samarbeid mellom europeiske organisasjonar innan kyrkjeleg bistand. Organiserer lobby og advocacy.

No er det ei stor utfordring i høve til Sentral-Europa: Statar som ikkje er inne i bistand, vert medlemmer av EU. Korleis bygge opp organisasjonar i det sivile samfunn i slike land vert ei viktig oppgåve frametter. Nye EU-land går frå å vere fattige til rike land i andre sine auge.

Har kyrkjeleg bistand "added value" i høve til andre tilsvarande organisasjonar? Ein har

- a. kontakt med kyrkjene, og
- b. utvikling handlar nesten alltid om spørsmål som høyrer heime i ein religiøs eller åndeleg samanheng.

KEK i Brussel arbeider med å utvikle reiskapar for å fremje interessene overfor EU. Vi møtte *Rüdiger Noll* (leiar for Brusselkontoret) og *Peter Pavlovic* (jobbar med kyrkje-samfunn spørsmål i Brussel). KEK vil og må utvikle betre kontaktar med medlemskyrkjene. KEK ser fram til å utvikle dette nye relasjonsmønsteret §51 talar om, og reknar med at ein vil arbeide med det i dei neste 2 åra.

"*Soul for Europe*" var eit initiativ frå tidl president Delors. Måtte vere eit felles-religiøst arbeid som svarar til det pluralistiske Europa. Europa er ikkje berre kristent meir. Både faith- og conviction-organization (dvs humanist-organisasjonar) skulle vere med i "Multinational and Multifaith Projects." Ein ny kommisjon innebar at nesten alle band til eksterne relasjonar vart brotne (1999-2000).

Det var ei viss pessimistisk stemning i KEK-kontoret, og dei hevda at det no er eit vanskilje i kyrkjesamarbeidet i Europa: Ei paneuropeisk stemning dei siste femti åra etter krigen er ikkje så sterk som ho var. Det er mykje mindre økumenisk samarbeid i Brussel no enn det var for 25 år siden. Meir opptekne med "multifaith" arbeid. Ulike grupper er blitt så sterke at dei ikkje treng samarbeide så mykje lenger for å bli høyrte i EU. Men det er no ein må vere truverdig utad. Kontora til KEK, EECC, Ortodokse kyrkjer gjer ting kvar for seg. Ikkje topp prioritet å jobbe med multifaith, det har svak støtte i kyrkjene. Den katolske organisasjonen COMECE seier at kristen opplæring er viktig, men vil ikkje diskutere det med dei andre organisasjonane! Kek seier at det er svak dialog med Weninger, "han berre talar med seg sjølv." Han tek ikkje kontakt med organisasjonen som EU sjølv har teke initiativ til: Soul for Europe. Problemet synest å vere at human-etikarane er med, difor er ikkje Soul for Europe

særleg påakta av Weninger. Dei fører ei svært anti-kyrkjeleg linje, hindrar dialog. Men vi må ha kontakt med dei vidare.

Kanskje EU vil ha litt alibi for at dei har kontakt med det religiøse Europa. Det er viktig at "faith communities" ikkje blir noko utan integritet. Det må vere meir enn ein felles postboks for alle multifaith organisasjonar.

I KEK har ein meir tru på Economy&Society Committee enn kontakten med Weninger. Det har vorte eit klart meir ope landskap for trusbasert arbeid og orgaisasjonar. Det har konsekvensar for organisasjonar i det sivile samfunn, EU er vorte mykje meir ope for det sivile samfunnet. Vi må vere nøkterne og sjå at vi får ikkje spesialposisjon fordi vi er kyrkjer.

Utvidinga av EU er ei stor utfordring til KEK. Det er ulike verdiar og tradisjonar, det er framleis eit kulturelt aust-vest skilje i Europa. Vestlege er meir liberale. Utfordring for kyrkjene, korleis kan vi forstå kvarandre på tvers. Kan Joint Committee CEC/CCEE (den katolske bispekonferansen) spele ei viktigare rolle?

5. Oppsummerande vurderingar med tanke på MKR sine oppgaver

Gruppa vurderte turen som nyttig og viktig. Den hadde gitt god informasjon, ikkje minst om kva rolle mange verdispørsmål no spelar i utforminga av det nye EU. Men det var eit utsnitt, og ikkje eit fullt bilete av EU vi fekk, heller ikkje debatt mellom ulike aktørar i den politiske leiinga av EU.

For Den norske kyrkja er det nødvendig å reflektere spesielt over følgjande:

1. Har Den norske kyrkja behov for ein relasjon til EU?

Dersom EU handsamar dei viktigaste politiske spørsmåla i vår verdsdel, og legg premisser for kyrkjene si rolle i det europeiske samfunnet, er det også av stor betydning at Den norske kyrkja har ei medviten rolle i sitt forhold til EU-systemet. Vi ser at det er viktig at kyrkjene er koordinerte inn mot EU, men ikkje nødvendigvis med berre ein struktur. KEK vil likevel vere vår viktigste ressurs i denne samanhengen, og vi kan nytte KEK mykje meir enn vi har gjort. Særleg Brüssel-kontoret bør brukast som ein del av vårt KISP-arbeid.

Ei felles kyrkjeleg røyst er likevel ikkje nødvendigvis berre éi røyst. Utfordringa for oss er å finne ut korleis vi vil engasjere oss saman med andre kyrkjer vi har samarbeid med i Porvoo-fellesskapet, i Norden/Baltikum, i Leuenberg-fellesskapet og i LVF.

Det er ei utfordring å fylle §51 med innhald, og etablere ein reell dialog med EU-kommisjonen. Weninger er nok litt overmodig om si rolle, og er for lite lojal mot det ein har kome fram til.

2. Kva står EU for i internasjonale spørsmål MKR engasjerer seg i?

EU har viktige internasjonale føringar i mange spørsmål vi er opptekne av. Meir kontakt med kva som skjer i EU er viktig både for å fleire perspektiv på våre saker, og for å påverke der avgjerder vert tekne for vår verdsdel og for andre land der EU er aktør. Her er det ting å kritisere og stadfeste, og det er ikkje slik at det er enten eit norsk eller eit EU-perspektiv som svarar best til det vi som kyrkje skal framheve.

3. Aktuelle spørsmål i EU har parallellar hjå oss

Turen gav fleire perspektiv på vår heimlege debatt om tryggleikspolitikk, statens verdigrunnlag, miljøpolitikk, immigrasjonspolitikk, bistandspolitikk, medisinsk etikk og landbruk/fiske.

4. Kyrkjeleg engasjement i debatten om Europa i Noreg

Vi burde som kyrkje vere meir i forkant i forhold til mange av dei verdirelaterte debattane vi var innom. Politkarane er ofte nølende fordi dei er redde for å reise debatten medlemskapsspørsmålet. Kyrkja kan bidra til å få fram andre temaer enn medlemskap.

5. Religionane sin plass i Europa

Det er riktig å seie at det er eit jødisk og muslimsk bidrag i europeisk tradisjon. Ikkje berre referanse til det kristne som er viktig. Ikkje minst viktig med tanke på framtida. Då må ein leve med eit fleirreligiøst Europa.

Det er skremande at det er haldningar som manifesterer "Festung Europa". Nettopp difor viktig med multireligiøst fellesskap i Europa. Europeisk Islam er noko heilt anna enn i Pakistan.

*Uoffisiell oversettelse av DEL I av utkastet til traktat om en Grunnlov for Europa.
Teksten er oversatt av Europakommisjonens delegasjon til Norge og Island.*

Utkast

TIL TRAKTAT OM EN

GRUNNLOV FOR EUROPA

Vedtatt med konsensus av Det europeiske konvent
den 13. juni og 10. juli 2003

OVERRAKT I ROMA
TIL FORMANNEN FOR DET EUROPEISKE RÅD

-----18. juli 2003-----

det europeiske konventet

FORORD

til del I og II i utkastet til traktat om en Grunnlov for Europa presentert for Det europeiske råd på møtet 20. juni 2003 i Thessaloniki.

FORORD

Det europeiske råd konstaterte på møtet i Laeken (Belgia) 14. -15. desember 2001 at EU sto foran en avgjørende milepæl i sin eksistens og innkalte på den bakgrunn Konventet om Den europeiske unions fremtid.

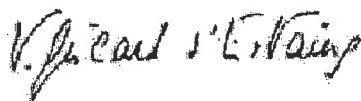
Konventet fikk i oppgave å fremsette forslag på tre områder: Hvordan kan man bringe det europeiske prosjektet og de europeiske institusjonene nærmere borgerne? Hvordan bør det politiske liv og det europeiske politiske området struktureres i et utvidet EU? Hvordan kan EU utvikles til en stabiliserende faktor og et holdepunkt i en ny verdensorden?

Konventet har besvart spørsmålene i Laekenerklæringen:

- det foreslår en bedre fordeling av EUs og medlemsstatenes ansvarsområder;
- det anbefaler å slå traktatene sammen og gi EU status som juridisk person;
- det foretar en forenkling av EUs virkemidler;
- det foreslår tiltak for å øke demokratiet, åpenheten og effektiviteten i Den europeiske union ved å utvide de nasjonale parlamentenes bidrag til legitimiteten i det europeiske prosjektet, forenkle beslutningsprosessen og få de europeiske institusjonene til å fungere på en mer åpen og forståelig måte;
- det fastsetter de nødvendige tiltak for å forbedre hver av de tre EU institusjonenes struktur og styrke deres rolle med spesielt hensyn til konsekvensene av utvidelsen.

I Laekenerklæringen ble det dessuten reist spørsmål om ikke forenklingen og omarbeidingen av traktatene bør føre til vedtak av en grunnlovstekst. Drøftelsene i Konventet har nå resultert i utarbeidelsen av et utkast til traktat om en Grunnlov for Europa, som oppnådde bred konsensus på plenums møtet 13. juni 2003.

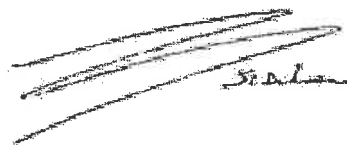
Det er denne teksten vi i dag 20. juni 2003 presenterer på Det europeiske konvents vegne for Det europeiske råd i Thessaloniki, fordi det er vårt ønske at den kan danne grunnlag for en fremtidig traktat om en europeisk Grunnlov.

Valéry Giscard d'Estaing
Leder

Giuliano Amato
Nestleder

Jean-Luc Dehaene
Nestleder

UTKAST TIL

TRAKTAT OM EN GRUNNLOV FOR EUROPA

INNLEDNING

Den statsform, vi har, ... kalles demokrati, fordi styret ikke er samlet hos noen få, men hos flertallet.

Thukydid II, 37

Bevisst om at Europa er et kulturbærende kontinent, og at dets innbyggere som er kommet i bølger siden menneskehetens første dager, og litt etter litt har utviklet de verdier som er humanismens grunnlag: likhet mellom mennesker, frihet og respekt for fornuften,

inspirert av Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv, hvis verdier som en stadig nærværende del av den europeiske kulturarv har fått tanken om menneskets sentrale rolle og ukrenkelige og umistelige rettigheter samt respekten for lov og rett til å rotfeste seg i samfunnslivet,

overbevist om at det Europa som nå er samlet, ønsker å fortsette på denne sivilisasjonens, fremskrittets og velstandens vei til gagn for alle sine innbyggere, heriblant de svakeste og de dårligst stilte, at det fortsatt vil være et kontinent, som er åpent for kultur, viten og sosiale fremskritt, og at det ønsker å utdype det offentlige livs demokratiske og åpne karakter og virke for fred, rettferdighet og solidaritet i verden,

overbevist om at Europas folk, samtidig med å bevare stoltheten over egen identitet og nasjonale historie, er fast bestemt på å legge tidligere tiders splittelse bak seg og gjennom stadig tettere samarbeid utforme sin felles skjebne,

overbevist om at Europa "forent i mangfoldet" representerer de beste muligheter for å videreføre det store foretagende som gjør Europa til et område der menneskenes forhåpninger kan innfris, med respekt for den enkeltes rettigheter, og bevissthet om ansvaret overfor kommende generasjoner og overfor vår jord,

takknemlige for at medlemmene av Det europeiske konvent har utformet denne Grunnloven på vegne av Europas borgere og stater,

[som etter å ha utvekslet sine fullmakter på forskriftsmessig måte, er kommet til enighet om følgende bestemmelser:]

DEL I

Avsnitt 1

DEFINISJON AV UNIONEN OG DENS MÅL

Artikkel 1

OPPRETTELSE AV UNIONEN

1. Med denne Grunnloven, som avspeiler de europeiske borgeres og staters vilje til å skape en felles fremtid, opprettes Den europeiske union, som medlemsstatene tildeler ansvar for å nå sine felles mål. Unionen samordner medlemsstatenes politikk for å nå disse målene, og utøver på felles grunnlag de oppgaver medlemsstatene tildeler dem.
2. Unionen er åpen for alle europeiske stater som respekterer dens verdier og som forplikter seg til å fremme dem i felleskap.

Artikkel 2

UNIONENS VERDIER

Unionen bygger på følgende verdier: respekt for menneskeverdet, frihet, demokrati, likestilling, rettsstaten og respekt for menneskerettighetene. Dette er medlemsstatenes felles verdigrunnlag i et samfunn preget av mangfold, toleranse, rettferdighet, solidaritet og likebehandling.

Artikkel 3

UNIONENS MÅL

1. Unionens mål er å fremme fred, egne verdier og befolkningens velferd
2. Unionen gir borgerne et område med frihet, sikkerhet og rettferdighet uten indre grenser og et indre marked med fri og lik konkurranse
3. Unionen arbeider for en bærekraftig utvikling i Europa basert på balansert økonomisk vekst, en sosial markedsøkonomi med høy konkurranseevne, der man bestreber seg på full sysselsetting samt et høyt nivå for beskyttelse og forbedring av miljøet. Den fremmer vitenskapelige og teknologiske fremskritt.

Den bekjemper sosial utestenging og forskjellsbehandling og fremmer sosial rettferdighet og beskyttelse, likestilling mellom kvinner og menn, solidaritet mellom generasjonene og beskyttelse av barns rettigheter.

Den fremmer økonomisk, sosial og territorial samhörighet og solidaritet mellom medlemsstatene.

Unionen respekterer medlemsstatenes rike kulturelle og språklige mangfold og sikrer at den europeiske kulturarv beskyttes og utvikles.

4. I forbindelsene med verden forøvrig forsvarer og fremmer Unionen sine verdier og interesser. Den bidrar til fred, sikkerhet, bærekraftig utvikling av jorden, solidaritet og gjensidig respekt folk imellom, fri og rettferdig handel, utryddelse av fattigdom og beskyttelse av

menneskerettighetene, spesielt barns rettigheter, samt nøye overholdelse og utvikling av folkeretten, dvs. overholdelse av prinsippene i De forente nasjoners pakt.

5. Disse verdiene søkes virkeliggjort gjennom passende virkemidler innenfor de ansvarsområder som Unionen er tildelt i Grunnloven.

Artikkel 4 **GRUNNLEGGENDE FRIHETER OG IKKE-FORSKJELLSBEHANDLING**

1. Unionen sikrer at det innen EU er fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital, samt etableringsfrihet i overensstemmelse med Grunnlovens bestemmelser.

2. Enhver forskjellsbehandling på bakgrunn av nasjonalitet er forbudt innenfor Grunnlovens anvendelsesområde, med forbehold om de særlige vilkårene.

Artikkel 5 **FORHOLDET MELLOM UNIONEN OG MEDLEMSSTATENE**

1. Unionen respekterer medlemsstatenes nasjonale identitet slik den kommer til uttrykk i grunnleggende politiske og grunnlovsmessige strukturer, deriblant regionalt og lokalt selvstyre. Den respekterer sentrale statlige funksjoner, inkludert funksjoner som skal sikre territoriell integritet og opprettholdelse av lov og orden, samt beskyttelse av den indre sikkerhet.

2. I henhold til prinsippet om lojalt samarbeid respekterer Unionen og medlemsstatene hverandre og bistår hverandre med gjennomføringen av de oppgavene som følger av Grunnloven.

Medlemsstatene letter Unionens gjennomføring av oppgavene og avstår fra å treffe tiltak som kan sette realiseringen av målene i Grunnloven i fare.

Artikkel 6 **JURIDISK PERSON**

Unionen har status som juridisk person.

GRUNNLEGGENDE RETTIGHETER OG UNIONSBORGERSKAP

Artikkel 7

GRUNNLEGGENDE RETTIGHETER

1. Unionen anerkjenner de rettigheter, friheter og prinsipper som finnes i Charteret om grunnleggende rettigheter, som utgjør Grunnlovens del II.
2. Unionen bestreber seg på å slutte seg til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Tilslutning til denne konvensjonen endrer ikke Unionens myndighet som er fastsatt i Grunnloven.
3. De grunnleggende rettigheter, slik de er garantert for i Den europeiske konvensjon for beskyttelse av menneskerettigheter og grunnleggende frihetsrettigheter, og slik de følger av medlemsstatenes felles grunnlovsmessige tradisjoner, utgjør de generelle prinsippene for EU-retten.

Artikkel 8

UNIONSBORGERSKAP

1. Enhver statsborger i en medlemsstat har unionsborgerskap. Unionsborgerskap er et tillegg til det nasjonale statsborgerskap og erstatter ikke dette.
2. Enhver unionsborger har rettigheter og plikter som beskrevet i Grunnloven. De har:
 - rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes område;
 - stemmerett og er valgbar ved valg til Europaparlamentet og ved lokale valg i den medlemsstaten, hvor han/hun har sin bopel, på samme betingelser som statsborgerne i denne staten;
 - rett til beskyttelse hos enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheter, på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstaten nyter, i tredjeland hvor medlemsstaten som den han/hun er statsborger i ikke er representert;
 - rett til å skrive anmodninger til Europaparlamentet og henvende seg til Den europeiske ombudsmann samt til Unionens institusjoner og rådgivende organer på et av Grunnlovens språk og få svar på samme språk.
3. Disse rettighetene utøves på de vilkår og betingelser som er fastsatt i Grunnloven og i gjennomføringsbestemmelsene.

UNIONENS ANSVARSOMRÅDER

GRUNNLEGGENDE PRINSIPPER

1. Avgrensingen av Unionens ansvarsområder skjer i henhold til prinsippet om myndighetstildeling. Utøvelsen av Unionens ansvar er underlagt nærhetsprinsippet og proporsjonalitetsprinsippet.

2. I henhold til prinsippet om myndighetstildeling handler Unionen innenfor rammene av de ansvarsområder som medlemsstatene har tildelt den i Grunnloven, med henblikk på å oppfylle de mål som er fastsatt der. Ansvarsområder, som er ikke tildelt Unionen i Grunnloven, forblir hos medlemsstatene.

3. I henhold til nærhetsprinsippet handler Unionen på områder som ikke kommer under dens eneansvar, kun hvis og i den grad målene for den påtenkte handling ikke i tilstrekkelig grad kan oppfylles av medlemsstatene på sentralt, regionalt eller lokalt plan, men på grunn av den aktuelle handlings omfang eller virkninger bedre kan nås på EU-plan.

Unionens institusjoner anvender nærhetsprinsippet i overensstemmelse med protokollen om anvendelse av nærhetsprinsippet og proporsjonalitetsprinsippet, som utgjør vedlegg til Grunnloven. De nasjonale parlamenter sikrer at dette prinsippet overholdes i overensstemmelse med prosedyren i denne protokollen.

4. I henhold til proporsjonalitetsprinsippet går innholdet og formen av Unionens handling ikke lenger enn nødvendig for å nå Grunnlovens mål.

Institusjonene anvender proporsjonalitetsprinsippet i overensstemmelse med protokollen som er nevnt i paragraf 3.

EU-RETTE

1. Grunnloven og lovgivning som vedtas av Unionens institusjoner under utøvelse av de ansvarsområder som er tildelt denne går foran medlemsstatenes lovgivning.

2. Medlemsstatene treffer alle allmene og særskilte tiltak for å sikre oppfyllelsen av de forpliktelser, som følger av Grunnloven, eller av rettsakter vedtatt av EU-institusjonene.

ANSVARSKATEGORIER

1. Når Grunnloven tildeler Unionen eneansvar på et bestemt område, er det kun Unionen som kan fatte lover og vedta juridisk bindende rettsakter, og medlemsstatene kan kun gjøre dette etter bemyndigelse fra Unionen eller med henblikk på å gjennomføre de rettsakter som Unionen har vedtatt.

2. Når Grunnloven på et bestemt område tildeler Unionen et ansvar som den deler med medlemsstatene, har Unionen og medlemsstatene myndighet til å fatte lover og vedta

juridisk bindende rettsakter på dette området. Medlemsstatene utøver sitt ansvar der Unionen ikke utøver det, eller har sluttet med å utøve det.

3. Unionen har ansvar for å fremme og sikre samordning av medlemsstatenes økonomiske politikk og sysselsettingspolitikk.

4. Unionen har ansvar for å definere og gjennomføre en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, inkludert gradvis utforming av en felles forsvarspolitikk.

5. På visse områder og på de betingelser som er fastlagt i Grunnloven, har Unionen ansvar for å gjennomføre tiltak for å understøtte, koordinere eller supplere medlemsstatenes innsats, uten at dette ansvar erstatter medlemsstatenes ansvar på disse områdene.

6. Omfanget av og de nærmere vilkårene for Unionens utøvelse av ansvar fastlegges i de spesifikke bestemmelsene for de enkelte områder i del III.

Artikkel 12 **OMRÅDER MED ENEANSVAR**

1. Unionen har alene ansvar for å fastlegge de konkurranseregler som er nødvendige for Det indre markeds funksjon samt regler på følgende områder:

- den monetære politikk for de medlemsstatene som har innført euroen,
- den felles handelspolitikken,
- tollunionen,
- bevaring av havets biologiske ressurser innenfor rammene av den felles fiskeripolitikken.

2. Unionen har eneansvar for å inngå internasjonale avtaler når inngåelsen er nevnt i en EU-rettsakt eller når det er nødvendig å gi Unionen mulighet for å utøve sitt ansvar på internt plan eller når den berører en intern EU-rettsakt.

Artikkel 13 **OMRÅDER MED DELT ANSVAR**

1. Unionen deler ansvar med medlemsstatene når Grunnloven tildeler den et ansvar som ikke vedrører områdene som er nevnt i artikkel 12 og 16.

2. Unionen og medlemsstatene har delt ansvar på følgende hovedområder:

- det indre marked,
- området med frihet, sikkerhet og rettferdighet,
- landbruk og fiskeri, med unntak av bevaring av havets biologiske ressurser,
- transport og det transeuropeiske nettverk,
- energi,
- sosial- og sysselsettingspolitikk som angår aspektene i del III,
- økonomisk, sosial og territorial samhörighet,
- miljø,
- forbrukerbeskyttelse,
- felles sikkerhetsutfordringer innen folkehelse
-

3. På områdene forskning, teknologisk utvikling og romfart har Unionen ansvar for å gjennomføre tiltak, spesielt utforme og gjennomføre programmer, men på en slik måte at dette ansvaret ikke fører til at medlemsstatene forhindres i å utøve sitt ansvar.

3. På områdene utviklingssamarbeid og humanitær bistand har Unionen ansvar for å iverksette tiltak og føre en felles politikk, men slik at dette ansvaret ikke fører til at medlemsstatene forhindres i å utøve sitt ansvar.

Artikkel 14 **SAMORDNING AV DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN OG SYSSELSETTINGSPOLITIKKEN**

4. Unionen vedtar tiltak med henblikk på å sikre samordningen av medlemsstatenes økonomiske politikk ved å fastsette de overordnede retningslinjene for denne politikken. Medlemsstatene samordner sin økonomiske politikk i Unionen.

5. Særskilte bestemmelser gjelder for de medlemsstatene som har innført euroen.

6. Unionen fremmer tiltak for å sikre samordning av medlemsstatenes sysselsettingspolitikk ved å fastsette retningslinjer for denne politikken.

7. Unionen kan komme med initiativ for å sikre samordning av medlemsstatenes sosial- og sysselsettingspolitikk.

Artikkel 15 **DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKKEN**

1. Unionens ansvar innenfor den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken omfatter alle utenrikspolitiske områder samt alle spørsmål vedrørende Unionens sikkerhet, inkludert gradvis utforming av en felles forsvarspolitikk som kan føre til et felles forsvar.

2. Medlemsstatene støtter aktivt og uforbeholdent Unionens felles utenriks- og sikkerhetspolitikk med lojal innstilling og gjensidig solidaritet, og respekterer de rettsakter Unionen vedtar på dette området. De avstår fra enhver handling som strider mot Unionens interesser eller kan skade dens handlekraft.

Artikkel 16 **OMRÅDER MED UNDERSTØTTENDE, KOORDINERENDE ELLER SUPPLERENDE TILTAK**

1. Unionen kan gjennomføre understøttende, koordinerende eller supplerende tiltak.

2. Områdene med understøttende, koordinerende eller supplerende tiltak er på europeisk plan:

- industri,
- beskyttelse og forbedring av folkehelsen,

- utdanning, yrkesutdanning, ungdom og sport,
- kultur,
- sivil beskyttelse.

3. Juridisk bindende rettsakter vedtatt av Unionen på grunnlag av de særskilte bestemmelsene for disse områdene i del III kan ikke innebære harmonisering av medlemsstatenes lover og administrative bestemmelser.

Artikkel 17 **FLEKSIBILITETSBESTEMMELSE**

1. Hvis en unionshandling blir nødvendig innenfor rammene av de politikkområder som er fastlagt i del III, for å nå et av målene i Grunnloven, og Grunnloven ikke gir hjemmel for dette, treffer Ministerrådet i enstemmighet passende bestemmelser etter forslag fra Kommisjonen, og etter å ha fått godkjenning fra Europaparlamentet.

2. Kommisjonen gjør innenfor rammene av kontrollprosedyren for overholdelse av nærhetsprinsippet i artikkel 9, paragraf 3, medlemsstatenes nasjonale parlamenter oppmerksom på forslag som bygger på denne artikkel.

3. Bestemmelser som vedtas på grunnlag av denne artikkel, kan ikke omfatte harmonisering av medlemsstatenes lover og administrative bestemmelser i de tilfelle der en slik harmonisering ikke er mulig i henhold til Grunnloven.

Avsnitt IV **UNIONENS INSTITUSJONER**

Kapittel 1 **INSTITUSJONELL RAMME**

Artikkel 18 **UNIONENS INSTITUSJONER**

1. Unionen har en felles institusjonell ramme, som tar sikte på:

- å fremme Unionens mål,
- å fremme Unionens verdier,
- å tjene Unionen, borgernes og medlemsstatenes interesser,

og å sikre sammenheng, effektivitet og kontinuitet i den politikk og de tiltakene den gjennomfører for å nå sine mål.

2. Denne institusjonelle rammen består av:

Europaparlamentet
Det europeiske råd
Ministerrådet
Europakommisjonen
Domstolen

3. Hver institusjon handler innenfor rammene av den myndighet den er tildelt i Grunnloven, og i overensstemmelse med de prosedyrer og vilkår som er fastsatt der. Institusjonene samarbeider lojalt med hverandre.

Artikkel 19 **EUROPAPARLAMENTET**

1. Europaparlamentet utøver den lovgivende funksjonen og budsjettfunksjonen sammen med Ministerrådet samt politiske kontrollfunksjoner og rådgivende funksjoner på de vilkår som er fastsatt i Grunnloven. Det velger Europakommisjonens president.

2. Europaparlamentet velges av de europeiske borgerne ved direkte allmene, frie og hemmelige valg for en mandatperiode på fem år. Antall medlemmer må ikke overstige 736. Europas borgere representeres degressivt proporsjonalt med en minste terskel på fire medlemmer i Europaparlamentet for hver medlemsstat.

I god tid før valget til Europaparlamentet i 2009, og deretter når det er nødvendig i forbindelse med senere valg, vedtar Det europeiske råd, etter forslag fra Europaparlamentet og med dets godkjennelse, enstemmig sammensetningen av Europaparlamentet, i samsvar med ovenstående prinsipper.

3. Europaparlamentet velger sin president og sitt presidium blant sine medlemmer.

Artikkel 20 **DET EUROPEISKE RÅD**

1. Det europeiske råd tilfører Unionen den fremdrift som er nødvendig for dens utvikling og fastsetter dens overordnede politiske retningslinjer og prioriteringer. Det har ingen lovgivende funksjoner.
2. Det europeiske råd består av medlemsstatenes stats- og regjeringssjefer, en president og Kommisjonens president. Unionens utenriksminister deltar i dets arbeid.
3. Det europeiske råd trer sammen hver tredje måned etter innkalling fra presidenten. Når dagsordenen krever det, kan Det europeiske råds medlemmer beslutte å la seg assistere av en minister og for Kommisjonens presidents vedkommende av en Europakommissær. Når situasjonen krever det, innkaller presidenten til et ekstraordinært møte i Det europeiske råd.
4. Det europeiske råd treffer avgjørelser ved konsensus, med mindre annet er fastsatt i Grunnloven.

Artikkel 21 **DET EUROPEISKE RÅDS PRESIDENT**

1. Det europeiske råds president velges av Det europeiske råd med kvalifisert flertall for en periode på to og halvt år, med mulighet for gjenvalg én gang. Hvis presidenten får alvorlig forfall eller har begått en alvorlig forseelse, kan Det europeiske råd bringe hans mandat til opphør etter samme prosedyre.
2. Det europeiske råds president:
 - leder og stimulerer Det europeiske råds arbeid,
 - sikrer Det europeiske råds forberedelse og kontinuitet i samarbeid med Kommisjonens president og på grunnlag av arbeidet i Det generelle råd,
 - arbeider for å fremme samhold og konsensus i Det europeiske råd,
 - fremlegger en rapport for Europaparlamentet etter hvert møte i Det europeiske råd.

Det europeiske råds president ivaretar på sitt nivå og i denne egenskap Unionens eksterne representasjon på de områder som hører inn under den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, uten å tilsidesette EU-utenriksministerens ansvarsområder.

3. Det europeiske råds President skal ikke ha et nasjonalt mandat.

Artikkel 22 **MINISTERRÅDET**

1. Ministerrådet har den lovgivende funksjonen og budsjettfunksjonen sammen med Europaparlamentet, samt politikktutformende og koordinerende funksjoner på de vilkår som er fastsatt i Grunnloven.
2. Ministerrådet består av en representant på ministernivå utnevnt av hver medlemsstat for hvert enkelt råds sammensetning. Denne representanten er myndiggjort til å

forplikte den medlemsstat han eller hun representerer og til å utøve stemmeretten.

3. Ministerrådet treffer avgjørelser med kvalifisert flertall, med mindre annet er fastsatt i Grunnloven.

Artikkel 23 **MINISTERRÅDETS SAMMENSETNING**

1. Det generelle og lovgivende råd sikrer sammenheng i Ministerrådets arbeid.

Når Ministerrådet utøver sin funksjon som Det generelle råd, forbereder det Det europeiske rådets møter og sørger for oppfølgingen i samarbeid med Kommisjonen.

Når Ministerrådet utøver sin lovgivende funksjon, behandler og vedtar det i samarbeid med Europaparlamentet europeiske lover og rammelover i overensstemmelse med Grunnlovens bestemmelser. I denne funksjonen omfatter hver medlemsstats representasjon en eller to representanter på ministernivå med relevant fagkunnskap om spørsmålene på Ministerrådets dagsorden.

2. Utenriksrådet utformer Unionens eksterne politikk på grunnlag av strategiske retningslinjer fastlagt av Det europeiske råd og sikrer sammenheng i Unionens innsats. Unionens utenriksminister er formann.

3. Det europeiske råd vedtar en europeisk beslutning om de øvrige rådenes sammensetninger.

4. Presidentskapet for rådene sammensetninger bortsett fra utenriksrådet ivaretas av medlemsstatenes representanter i Ministerrådet for en periode på minst ett år basert på en ordning med lik rotasjon. Det europeiske råd vedtar en europeisk beslutning om reglene for rotasjonsordningen der det tas høyde for den europeiske politiske og geografiske balanse og medlemsstatenes mangfold.

Artikkel 24 **KVALIFISERT FLERTALL**

1. Når Det europeiske råd eller Ministerrådet treffer en beslutning med kvalifisert flertall, defineres kvalifisert flertall som et flertall av medlemsstatene, og som representerer minst tre femtedeler av unionens befolkning.

2. Når Det europeiske råd eller Ministerrådet i følge Grunnloven ikke har plikt til å beslutte på forslag fra Kommisjonen, eller når Det europeiske råd eller Ministerrådet ikke beslutter på initiativ fra EUs utenriksminister, skal kvalifisert flertall bestå av to tredjedeler av medlemsstatene, som representerer minst tre femtedeler av Unionens befolkning.

3. Bestemmelsene i paragraf 1 og 2 trer i kraft den 1. november 2009, dvs. etter at valget til Europaparlamentet har funnet sted, i overensstemmelse med bestemmelsene i artikkel 19.

4. Når europeiske lover og rammelover i henhold til Grunnlovens del III skal vedtas av Ministerrådet etter en særlig lovgivningsprosedyre, kan Det europeiske råd på eget initiativ og med enstemmighet etter en behandlingsperiode på minst seks måneder vedta en avgjørelse som

gjør det mulig å vedta slike lover eller rammelover etter den allmene lovgivningsprosedyren. Det europeiske råd treffer sin avgjørelse etter å ha konsultert Europaparlamentet og informert de nasjonale parlamentene.

Når Ministerrådet i henhold til Grunnlovens del III treffer avgjørelser med enstemmighet på et bestemt område, kan Det europeiske råd på eget initiativ og med enstemmighet vedta en europeisk avgjørelse som gjør det mulig for Ministerrådet å treffe en avgjørelse med kvalifisert flertall på dette området. Ethvert initiativ som Det europeiske råd tar på grunnlag av dette avsnittet, meddeles de nasjonale parlamentene minst fire måneder før det treffes en avgjørelse.

5. Det europeiske råds president og Kommisjonens president deltar ikke i avstemninger i Det europeiske råd.

Artikkel 25 **EUROPAKOMMISJONEN**

1. Europakommisjonen fremmer de allmenne europeiske interessene og tar høvelige initiativ i forhold til disse. Den overvåker anvendelsen av bestemmelsene i Grunnloven og de bestemmelser som treffes av institusjonene på dette grunnlaget. Den føres tilsyn med gjennomføringen av EU-retten under Domstolens kontroll. Den gjennomfører budsjettet og forvalter programmene. Den utøver koordinerings-, gjennomførings- og forvaltningsfunksjoner på de betingelser som er fastsatt i Grunnloven. Bortsett fra den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken og de øvrige områdene som er nevnt i Grunnloven, ivaretar den Unionens eksterne representasjon. Den er initiativtaker til Unionens årlige og flerårige program med henblikk på inngåelse av interne institusjonelle avtaler.

2. Med mindre annet er bestemt i Grunnloven, kan EU-rettsakter bare vedtas etter forslag fra Kommisjonen. Andre rettsakter vedtas etter forslag fra Kommisjonen når dette er fastsatt i Grunnloven.

3. Kommisjonen er et kollegium som består av presidenten, EU-utenriksministeren/visepresidenten og tretten Europakommissærer som velges på grunnlag av lik rotasjon mellom medlemsstatene. Denne ordningen fastsettes ved en europeisk avgjørelse vedtatt av Det europeiske råd, på grunnlag av følgende prinsipper:

(a) medlemsstatene behandles fullstendig likt når det gjelder fastsettelsen av rekkefølgen og varigheten av deres statsborgeres medlemskap i kollegiet; følgelig kan forskjellen mellom det samlede antall tjenesteperioder ivaretatt av statsborgere fra hvilken som helst av to medlemsstater aldri overstige én;

(b) i henhold til punkt (a) sammensettes hvert kollegium slik at den demografiske og geografiske spredning i Unionens medlemsstater avspeiles på en tilfredsstillende måte.

Kommisjonens president utnevner kommissærer uten stemmerett, som velges etter samme kriterier som kollegiets medlemmer, og som kommer fra alle de øvrige medlemsstatene.

Disse ordningene trer i kraft f.o.m. 1.november 2009.

4. Kommisjonen utfører sine oppgaver i total uavhengighet. Europakommissærene og kommissærene må ved utførelsen av sine plikter verken søke eller motta instruksjoner fra noen regjering eller noe annet organ.

5. Kommisjonen er som kollegium ansvarlig overfor Europaparlamentet. Kommisjonens president er ansvarlig overfor Europaparlamentet for kommissærenes aktiviteter. Europaparlamentet kan vedta et mistillitsforslag til Kommisjonen etter prosedyrene i artikkel III-243. Hvis det vedtas et slikt mistillitsforslag skal Europakommissærene og kommissærene samlet nedlegge sine verv. Kommisjonen ivaretar de løpende sakene inntil det er utnevnt et nytt kollegium.

Artikkel 26 **EUROPAKOMMISJONENS PRESIDENT**

1. Med hensyntagen til valget til Europaparlamentet og etter passende høringer foreslår Det europeiske råd med kvalifisert flertall for Europaparlamentet en kandidat til posten som Kommisjonens president. Denne kandidaten velges av Europaparlamentet med et flertall av dets medlemmer. Hvis denne kandidaten ikke får flertall, foreslår Det europeiske råd innen en måned en ny kandidat til Europaparlamentet etter samme prosedyre.

2. Hver medlemsstat som i henhold til rotasjonsordningen skal innstille kandidater, setter opp en liste med tre personer – der begge kjønn er representert – som den anser for kvalifiserte til å utøve vervet som Europakommissær. Den valgte presidenten velger én person fra hver liste på grunnlag av kompetanse, europeiske engasjement og uomtvistelige uavhengighet når de tretten Europakommissærene pekes ut. Presidenten, personene som er utpekt til medlemmer av kollegiet, inkludert den fremtidige EU-utenriksministeren, samt de personene som er utpekt som kommissærer uten stemmerett, skal samlet godkjennes av Europaparlamentet ved avstemning. Kommisjonens mandatperiode er fem år.

3. Kommisjonens president:

- fastlegger retningslinjene for Kommisjonens arbeid;
- treffer avgjørelse om Kommisjonens interne organisasjon for å sikre sammenheng, effektivitet og kollegialitet i dens arbeid;
- utnevner visepresident blant kollegiets medlemmer.

En Europakommissær eller kommissær trer tilbake hvis presidenten ytrer ønske om det.

Artikkel 27 **UNIONENS UTENRIKSMINISTER**

1. Det europeiske råd utnevner med kvalifisert flertall og med samtykke fra Kommisjonens president Unionens utenriksminister. Vedkommende ivaretar Unionens felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det europeiske råd kan bringe hans eller hennes verv til opphør etter samme prosedyre.

2. EU-utenriksministeren bidrar med sine forslag til utforming og gjennomføring av den felles utenrikspolitikken, med mandat fra Ministerrådet. Det samme gjelder den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken.

3. EU-utenriksministeren er en av Europakommisjonens visepresidenter. EU-utenriksministeren er ansvarlig for de eksterne forbindelsene og samordningen av andre eksterne aktiviteter i Unionen. I forbindelse med ivaretagingen av disse ansvarsområdene i Kommisjonen,

og kun med hensyn til disse, er EU-utenriksministeren underlagt de prosedyrene som gjelder for Kommisjonen.

Artikkel 28 **DOMSTOLEN**

1. Domstolen omfatter EF-domstolen, retten og et antall særdomstoler. Den sikrer overholdelse av lov og rett ved fortolkningen og anvendelsen av forfatningen.

Medlemsstatene sørger for de appellmuligheter som er nødvendige for å sikre en effektiv rettsbeskyttelse på EU-rettens område.

2. EF-domstolen består av én dommer fra hver medlemsstat og bistås av generaladvokater.

Retten består av minst én dommer fra hver medlemsstat; antallet dommere fastsettes i Domstolens statutter.

Som dommere og generaladvokater ved EF-domstolen og dommere ved retten velges personer som er uomtvistelig uavhengige, og som oppfyller betingelsene i artikkel III-260 og III-261. De utnevnes for seks år av medlemsstatenes regjeringer ved felles overenskomst; avgående medlemmer kan gjenutnevnes.

3. Domstolen:

- treffer avgjørelse i saker fremmet av en medlemsstat, en institusjon eller fysiske og juridiske personer i henhold til bestemmelsene i del III;
- treffer midlertidige avgjørelser etter anmodning fra de nasjonale domstolene om fortolkning av EU-retten eller om gyldigheten av rettsakter vedtatt av institusjonene;
- treffer avgjørelse i de øvrige tilfellene som er nevnt i Grunnloven.

Artikkel 29 **DEN EUROPEISKE SENTRALBANK**

1. Den europeiske sentralbanken og de nasjonale sentralbankene utgjør Det europeiske sentralbanksystemet. En europeisk sentralbank og de nasjonale sentralbankene i de medlemsstatene som har innført Unionens valuta, euroen, fører Unionens monetære politikk.
2. Det europeiske systemet av sentralbanker styres av Den europeiske sentralbankens besluttende organer. Hovedmålsettingen for Det europeiske systemet av sentralbanker er å fastholde prisstabilitet. Uten at dette berører målet om prisstabilitet, støtter systemet den generelle økonomiske politikken i Unionen med henblikk på å bidra til gjennomføringen av Unionens mål. Systemet utøver alle andre sentralbankfunksjoner i overensstemmelse med bestemmelsene i del III og i statuttene for Det europeiske systemet av sentralbanker og Den europeiske sentralbanken.
3. Den europeiske sentralbanken har status som juridisk person. Den har enerett til å bemyndige utstedelse av euro. Den er uavhengig i utøvelsen av sine beslutninger, og den er finansielt uavhengig. Unionens institusjoner og organer samt medlemsstatenes regjeringer forplikter seg til å respektere dette prinsippet.
4. Den europeiske sentralbanken vedtar de tiltakene som er nødvendige for utøvelsen av sine funksjoner, i henhold til artikkel III-77 til III-83 og III-90 og på de betingelsene som er fastsatt i statuttene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank. I henhold til samme bestemmelser bevarer de medlemsstatene som ikke har innført euroen, og deres sentralbanker, sin myndighet på det monetære området.
5. Den europeiske sentralbanken skal innenfor sine ansvarsområder konsulteres om ethvert utkast til nasjonal rettsforskrift og kan avgi uttalelse.
6. Den europeiske sentralbankens besluttende organer, deres sammensetninger og de spesifikke bestemmelsene om deres funksjon er fastsatt i artikkel III-84 til III-87 og i statuttene for Det europeiske systemet av sentralbanker og Den europeiske sentralbanken.

Artikkel 30 **REVISJONSRET TEN**

1. Revisjonsretten er den institusjonen som vedtar revisjon av regnskapene.
2. Den reviderer regnskapene for alle Unionens inntekter og utgifter og sikrer at den økonomiske forvaltningen har vært forsvarlig.
3. Den består av én statsborger fra hver medlemsstat. Medlemmene utøver sine verv i fullstendig uavhengighet.

Artikkel 31 UNIONENS RÅDGIVENDE ORGANER

1. Europaparlamentet, Ministerrådet og Kommisjonen bistås av en regionkomité og et økonomisk og sosialt utvalg med rådgivende funksjoner.
2. Regionkomiteen består av representanter for regionale og lokale myndigheter som enten skal være valgt til en regional eller lokal myndighet eller være politisk ansvarlige overfor en valgt forsamling.
3. Det økonomiske og sosiale utvalg består av representanter for arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner og organisasjoner for andre aktører som er representative for det sivile liv, på de sosioøkonomiske, borgerlige, faglige og kulturelle områdene.
4. Regionkomiteen og Det økonomiske og sosiale utvalgs medlemmer skal ikke være bundet av noen instruks. De utfører sine verv i total uavhengighet og i Unionens allmenne interesse.
5. Reglene for disse utvalgenes sammensetning, oppnevning av medlemmene, deres oppgaver og funksjon er fastsatt i artikkel III-292 til III-298 i del III. Reglene for sammensetningen revideres med jevne mellomrom av Ministerrådet etter forslag fra Kommisjonen med hensyn til den økonomiske, sosiale og demografiske utvikling i Unionen.

UTØVELSE AV UNIONENS MYNDIGHET

FELLES BESTEMMELSER

UNIONENS RETTSAKTER

1. Når Unionen utøver den myndighet den har fått tildelt i Grunnloven, anvender den i overensstemmelse med bestemmelsene i del III følgende juridiske instrumenter: europeiske lover, europeiske rammelover, europeiske vedtekter, europeiske avgjørelser, henstillinger og uttalelser.

En europeisk lov er en allmenngyldig rettsakt. Den er bindende i alle enkeltledd og gjelder umiddelbart i hver medlemsstat.

En europeisk rammelov er en rettsakt som er bindende for enhver medlemsstat den er rettet til med hensyn til det tilsiktede mål, men overlater til nasjonale myndigheter å bestemme form og midler for gjennomføringen.

En europeisk forordning er ikke en rettsakt men skal ha allmen gyldighet for gjennomføringen av rettsakter og enkelte bestemmelser i Grunnloven. Den kan være bindende i alle enkeltledd og gjelde umiddelbart i hver medlemsstat, eller være bindende for enhver medlemsstat som den er rettet mot med hensyn til det tilsiktede mål, men overlate det til nasjonale myndigheter å bestemme form og midler for gjennomføringen.

En europeisk beslutning er ikke en rettsakt, men er bindende i alle enkeltledd. Når den angir hvem den rettet til, er den kun bindende for disse.

Henstillinger og uttalelser vedtatt av institusjonene er ikke bindende.

2. Når Europaparlamentet og Ministerrådet får forelagt et forslag til rettsakt, kan de ikke på det gjeldende område vedta rettsakter som ikke er omhandlet i denne artikkelen.

RETTSAKTER

1. Europeiske lover og rammelover vedtas av Europaparlamentet og Ministerrådet i fellesskap på forslag fra Kommisjonen etter den allmene lovgivningsprosedyren i artikkel III-302. Hvis de to institusjonene ikke kommer til enighet, er rettsakten ikke vedtatt.

I de tilfeller som er særskilt fastsatt i artikkel III-165, kan europeiske lover og rammelover vedtas på initiativ fra en gruppe medlemsstater, jfr. Artikkel III-302.

2. I de særskilte tilfeller som er fastsatt i Grunnloven, vedtas europeiske lover og rammelover av Europaparlamentet med deltakelse av Ministerrådet eller av Ministerrådet med deltakelse av Europaparlamentet etter særlige lovgivningsprosedyrer.

Artikkel 34 **BESLUTNINGER SOM IKKE ER RETTSAKTER**

1. Ministerrådet og Kommisjonen vedtar europeiske lover eller europeiske beslutninger i de tilfeller som er nevnt i artikkel 35 og 36 som spesifikt er fastsatt i Grunnloven. Det europeiske råd vedtar europeiske avgjørelser i de tilfelle som er fastsatt av Grunnloven. Den europeiske sentralbank vedtar europeiske forordninger og europeiske avgjørelser, når myndighetene gir tillatelse til det.

2. Ministerrådet og Kommisjonen samt Den europeiske sentralbanken vedtar henstillinger når Grunnloven gir myndighet til det.

Artikkel 35 **DELEGERTE FORORDNINGER**

1. Kommisjonen kan i europeiske lover og rammelover få delegert myndighet til å utstede delegerte forordninger, som supplerer eller endrer visse ikke-substansielle elementer i loven eller rammeloven.

Lovene og rammelovene avgrensar uttrykkelig delegeringens formål, innhold, omfang og varighet. De vesentlige elementer på et område kan ikke være omfattet av delegering. Disse elementene er forbeholdt loven eller rammeloven.

2. Lovene og rammelovene fastsetter uttrykkelig de betingelser som gjelder for delegeringen. Disse betingelsene kan bestå av følgende:

- Europaparlamentet eller Ministerrådet kan beslutte å tilbakekalle delegeringen;
- den delegerte vedtekten kan kun tre i kraft hvis Europaparlamentet eller Ministerrådet ikke gjør innsigelse innenfor fristen som er fastsatt i den europeiske lov eller rammelov.

I de tilfeller som er nevnt i foregående avsnitt, treffer Europaparlamentet avgjørelse med et flertall av medlemmenes stemmer, og Ministerrådet treffer avgjørelse med kvalifisert flertall.

Artikkel 36 **GJENNOMFØRINGSRETTSAKTER**

1. Medlemsstatene treffer alle nasjonale tiltak som er nødvendige for å gjennomføre Unionens juridisk bindende rettsakter.

2. Når ensartede betingelser for gjennomføring av Unionens bindende rettsakter er nødvendige, kan Kommisjonen eller – i spesifikke, tilbørlig begrunnede tilfeller samt i de tilfeller, som er fastsatt i artikkel 39 – Ministerrådet, i disse rettsakter få tildelt gjennomføringsmyndighet.

3. De generelle regler og prinsipper der medlemsstatene utøver kontroll med Unionens gjennomføringsrettsakter, fastsettes i forkant ved europeiske lover.

4. Unionens gjennomføringsrettsakter har form av europeisk gjennomføringsforordninger eller europeiske gjennomføringsavgjørelser.

Artikkel 37 **FELLES PRINSIPPER FOR UNIONENS RETTSAKTER**

1. Når det ikke spesifikt fremgår av Grunnloven hvilken type rettsakt som skal vedtas i det enkelte tilfelle, treffer institusjonene avgjørelse om dette under overholdelse av de gjeldende prosedyrer og i overensstemmelse med proporsjonalitetsprinsippet i artikkel 9.
2. Europeiske lover, europeiske rammelover, europeiske vedtekter og europeiske avgjørelser skal begrunnes og henvises til de forslag og uttalelser som kreves i henhold til Grunnloven.

Artikkel 38 **OFFENTLIGGJØRING OG IKRAFTTREDELSE**

1. Europeiske lover og rammelover som vedtas etter den allmene lovgivningsprosedyren, undertegnes av Europaparlamentets og Ministerrådets president. I andre tilfeller undertegnes de av enten Europaparlamentets eller Ministerrådets president. Europeiske lover og rammelover offentliggjøres i Den europeiske unions tidende og trer i kraft på det tidspunkt som er fastsatt i rettsaktene, eller, hvis dette ikke er angitt, på den 20. dagen etter offentliggjørelsen.
2. Europeiske vedtekter og avgjørelser som ikke angir hvem de er rettet til, eller som er rettet til alle medlemsstatene, undertegnes av presidenten for den institusjon som vedtar dem, offentliggjøres i Den europeiske unions tidende, og trer i kraft på det tidspunkt som er fastsatt i rettsaktene, eller hvis dette ikke er angitt, på den 20. dagen etter offentliggjørelsen.
3. Andre avgjørelser meddeles dem som de er rettet til og får virkning ved denne meddelelsen.

SÆRLIGE BESTEMMELSER

SÆRLIGE BESTEMMELSER I FORBINDELSE MED GJENNOMFØRINGEN AV DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKKEN

1. Den europeiske union fører en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk som bygger på utvikling av gjensidig politisk solidaritet mellom medlemsstatene, fastlegging av spørsmål av allmenn interesse og oppnåelse av en stadig stigende konvergens i medlemsstatenes opptreden.
2. Det Europeiske Råd definerer Unionens strategiske interesser og fastlegger målene for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken. Ministerrådet utformer denne politikken innenfor rammene av de strategiske retningslinjer fastlagt av Det europeiske råd og etter bestemmelsene i del III.
3. Det europeiske råd og Ministerrådet vedtar de nødvendige europeiske avgjørelsene.
4. Den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken gjennomføres av EUs utenriksminister og medlemsstatene under anvendelse av nasjonale midler og Unionens midler.
5. Medlemsstatene rådfører seg med hverandre i Det Europeiske Råd og i Ministerrådet om alle utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål som er av allmenn interesse, med henblikk på å fastlegge en felles fremgangsmåte. Før det treffes tiltak på internasjonalt plan eller inngås forpliktelser som kan involvere Unionens interesser, konsulterer den enkelte medlemsstat de øvrige medlemsstater i Det Europeiske Råd eller i Ministerrådet. Medlemsstatene sikrer gjennom en samkjørt opptreden at Unionen kan gjøre sine interesser og verdier gjeldende på internasjonalt plan. Medlemsstatene er gjensidig solidariske.
6. Europaparlamentet konsulteres regelmessig om de viktigste aspekter og grunnleggende valg i forbindelse med den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken og holdes underrettet om utviklingen av denne.
7. Europeiske avgjørelser om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken vedtas av Det europeiske råd og Ministerrådet med enstemmighet, unntatt i de tilfeller som er omhandlet i del III. De tar stilling til forslag fra en medlemsstat, EUs utenriksminister eller EUs utenriksminister med støtte fra Kommisjonen. Det kan ikke vedtas europeiske lover eller europeiske rammelover.
8. Det europeiske råd kan med enstemmighet beslutte at Ministerrådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall i andre tilfeller enn dem som er omhandlet i del III.

SÆRLIGE BESTEMMELSER VEDRØRENDE GJENNOMFØRING AV DEN FELLES SIKKERHETS- OG FORSVARSPOLITIKKEN

1. Den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken utgjør en del av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken. Den sikrer Unionen en operasjonell kapasitet som tar i bruk sivile og militære midler. Unionen kan anvende disse i forbindelse med oppgaver utenfor Unionens

område med henblikk på fredsbevaring, konfliktforebygging og styrking av den internasjonale sikkerheten, i overensstemmelse med prinsippene i De forente nasjoners pakt. Utføringen av disse oppgaver bygger på kapasitet fremskaffet av medlemsstatene.

2. Den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken omfatter gradvis utforming av en felles EU-forsvarspolitik. Denne vil føre til et felles forsvar når Det europeiske råd enstemmig treffer en avgjørelse om det. Det henstilles i så fall til medlemsstatene at de vedtar en slik avgjørelse i overensstemmelse med sine grunnlovsmessige bestemmelser.

Unionens politikk i henhold til denne artikkel vedrører ikke den særlige karakter av visse medlemsstaters sikkerhets- og forsvarspolitik; den skal overholde de forpliktelser som følger av Den nordatlantiske traktat for visse medlemsstater, som betrakter sitt felles forsvar som omfattet av Den nordatlantiske traktats organisasjon, og skal være forenlig med den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken som er fastlagt innenfor denne ramme.

3. Medlemsstatene stiller sivil og militær kapasitet til rådighet for Unionen for gjennomføring av den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken med henblikk på å bidra til oppfyllelsen av de mål Ministerrådet har definert. De medlemsstater som oppretter multinasjonale styrker i felleskap, kan likeledes stille disse styrkene til rådighet for den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken.

Medlemsstatene forplikter seg til gradvis å forbedre sin militære kapasitet. Det opprettes en europeisk myndighet for forsvarsmateriell, strategisk forskning og militær kapasitet som skal klarlegge de operasjonelle behov, fremme tiltak til realisering av disse, bidra til å påpeke og eventuelt iverksette alle nyttige tiltak til styrking av forsvarssektorens industrielle og teknologiske basis, delta i utformingen av en europeisk kapasitets- og forsvarspolitik, samt bistå Ministerrådet med å evaluere forbedringen av den militære kapasiteten.

4. Europeiske avgjørelser om gjennomføring av den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken, innbefattet avgjørelser om iverksettelse av en oppgave som omhandlet i denne artikkel, vedtas av Ministerrådet, som treffer avgjørelse med enstemmighet etter forslag fra EUs utenriksminister eller en medlemsstat. EUs utenriksminister kan, eventuelt sammen med Kommisjonen, stille forslag om anvendelse av både nasjonale midler og EU-midler.

5. Ministerrådet kan overlate gjennomføringen av en oppgave på EU-nivå til en gruppe medlemsstater for å bevare Unionens verdier og tjene dens interesser. En slik oppgave gjennomføres etter bestemmelsene i artikkel III-211.

6. De medlemsstatene som oppfyller høyere kriterier for militær kapasitet og som gjensidig har inngått mer bindende forpliktelser på dette området med henblikk på mer krevende oppgaver, etablerer et strukturert samarbeid innenfor rammene av Unionen. Dette samarbeidet er omfattet av bestemmelsene i artikkel III-213.

7. Inntil Det europeiske råd treffer avgjørelse i samsvar med paragraf 2 i denne artikkelen, etableres det et tettere gjensidig forsvarssamarbeid innenfor rammene av Unionen. Hvis en av de statene som deltar i et slikt samarbeid utsettes for væpnet aggresjon på sitt område, yter de øvrige deltakende statene som ledd i dette samarbeidet, og i overensstemmelse med artikkel 51 i De Forente Nasjoners Pakt, den pågældende stat all den militære og annen hjelp og bistand som ligger innenfor sine makter. Ved gjennomføringen av det tettere gjensidige forsvarssamarbeid arbeider de deltakende medlemsstatene tett sammen med Den nordatlantiske

traktats organisasjon. De nærmere bestemmelser om deltakelse i dette samarbeid og om hvordan det skal fungere samt de relevante beslutningsprosedyrene er fastlagt i artikkel III-214.

8. Europaparlamentet høres regelmessig om de viktigste aspektene og grunnleggende valg i forbindelse med den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken og holdes løpende orientert om utviklingen.

Artikkel 41 **SÆRLIGE BESTEMMELSER VEDRØRENDE GJENNOMFØRING AV OMRÅDET MED FRIHET, SIKKERHET OG RETTFERDIGHET**

1. Unionen utgjør et område med frihet, sikkerhet og rettferdighet:

- ved å vedta europeiske lover og rammelover, som om nødvendig tar sikte på gjensidig tilnærming av de nasjonale lovgivninger på de områdene som er angitt i del III;
- ved å fremme den gjensidige tillit mellom medlemsstatenes kompetente myndigheter, særlig på grunnlag av gjensidig anerkjennelse av rettslige og utenomrettslige avgjørelser;
- gjennom operasjonelt samarbeid mellom medlemsstatenes kompetente myndigheter, herunder politi, tollmyndigheter og andre særlige myndigheter vedrørende forebygging og avsløring av straffbare handlinger.

2. De nasjonale parlamenter kan i forbindelse med området med frihet, sikkerhet og rettferdighet delta i en evalueringsmekanisme i artikkel III-161, og de involveres i den politiske kontroll med Europols aktiviteter og evalueringen av Eurojusts aktiviteter i overensstemmelse med artikkel III-177 og III-174.

3. På området politisamarbeid og rettslig samarbeid i kriminalsaker har medlemsstatene rett til initiativ i overensstemmelse med artikkel III-174.

Artikkel 42 **SOLIDARITETSBESTEMMELSE**

1. Unionen og dens medlemmer handler i fellesskap på et solidarisk grunnlag dersom en medlemsstat utsettes for et terrorangrep, en naturkatastrofe eller en katastrofe skapt av mennesker. Unionen tar alle instrumenter i bruk som står til dens rådighet, herunder de militære midlene medlemsstatene stiller til dens rådighet for å:

- (a) - forebygge terrortrusselen på medlemsstatenes område;
 - beskytte de demokratiske institusjoner og sivilbefolkningen mot et eventuelt terrorangrep;
 - yte bistand til en medlemsstat på dennes område etter anmodning fra dens politiske myndigheter i tilfelle et terrorangrep;
- (b) - yte bistand til en medlemsstat på dennes område etter anmodning fra dens politiske myndigheter i tilfelle av en katastrofe.

2. Gjennomføringsbestemmelsene til denne artikkel finnes i artikkel III-231.

Kapittel III **FORSTERKET SAMARBEID**

Artikkel 43 **FORSTERKET SAMARBEID**

1. Medlemsstater som ønsker å innføre et forsterket gjensidig samarbeid innenfor rammene av ansvarsområder hvor Unionen ikke har ansvar alene, kan anvende Unionens institusjoner og utøve ansvar ved anvendelse av de relevante bestemmelser i Grunnloven med de begrensinger og etter de prosedyrer som er fastsatt i denne artikkel og i artikkel III-322 – III-328.

Det forsterkede samarbeidet tar sikte på å fremme virkeliggjørelsen av Unionens mål, beskytte dens interesser og styrke integrasjonsprosessen. Det er åpent for alle medlemsstater når det innføres og når som helst deretter i overensstemmelse med artikkel III-324.

2. Fullmakten til å innlede et forsterket samarbeid gis av Ministerrådet som en siste utvei når det er fastslått i Ministerrådet at de hermed tilstrebede mål ikke kan nås innenfor en rimelig frist av Unionen som helhet og på den betingelse at det omfatter minst en tredjedel av medlemsstatene. Ministerrådet treffer avgjørelse i overensstemmelse med prosedyren i artikkel III-325.

3. Kun medlemmer av Ministerrådet som representerer de stater som deltar i et forsterket samarbeid, deltar i vedtak av rettsakter. Alle medlemsstater kan delta i Ministerrådets forhandlinger.

Enstemmighet krever kun de deltakende staters representanters stemmer. Kvalifisert flertall defineres som et flertall av de deltakende staters representanters stemmer som representerer minst tre femtedeler av disse staters befolkninger. Hvis Ministerrådet ikke i følge Grunnloven har plikt til å handle på forslag av Kommisjonen, eller hvis Ministerrådet ikke handler på initiativ av EUs utenriksminister, utgjør det nødvendige kvalifisert flertall av to tredjedeler av de deltakende stater, som representerer minst tre femtedeler av disse staters befolkninger.

4. De rettsakter som vedtas innenfor rammene av et forsterket samarbeid, er kun bindende for de stater som deltar. De betraktes ikke som gjeldende rett som skal aksepteres av de stater som søker om opptak i Unionen.

Avsnitt VI **UNIONENS DEMOKRATISKE LIV**

Artikkel 44 **PRINSIPPET OM DEMOKRATISK LIKHET**

Unionen respekterer i alle sine aktiviteter prinsippet om likhet mellom sine borgere. Borgerne nyter like stor oppmerksomhet fra EU-institusjonenes side.

Artikkel 45 **PRINSIPPET OM REPRESENTATIVT DEMOKRATI**

1. Unionens funksjonsmåte bygger på prinsippet om representativt demokrati.
2. Borgerne er direkte representert på EU-nivå i Europaparlamentet. Medlemsstatene er representert i Det europeiske råd og i Ministerrådet med sine regjeringer, som selv er ansvarlige overfor de nasjonale parlamentene som borgerne har valgt.
3. Enhver borger har rett til å delta i Unionens demokratiske liv. Beslutningene fattes så åpent som mulig og så nært borgerne som mulig.
4. Politiske partier på europeisk plan bidrar til å skape en europeisk politisk bevissthet og til å uttrykke unionsborgernes vilje.

Artikkel 46 **PRINSIPPET OM DELTAKELSEDEMOKRATI**

1. EU-institusjonene gir på passende måter borgere og representative sammenslutninger mulighet til å gi uttrykk for sin oppfatning angående alle Unionens arbeidsområder og å diskutere dem offentlig.
2. EU-institusjonene fører en åpen, gjennomsiktig og regelmessig dialog med de representative sammenslutninger og det sivile samfunn.
3. Kommisjonen foretar brede høringer av de berørte parter for å sikre helhet og gjennomsiktighet i Unionens handlinger.
4. Et antall borgere på minst én million fra et betydelig antall medlemsstater kan oppfordre Kommisjonen til å fremsette passende forslag om spørsmål som etter borgernes oppfatning krever utarbeiding av en EU-rettsakt til gjennomføring av Grunnloven. Bestemmelsene om de spesifikke prosedyrene og betingelsene av et slikt borgerinitiativ fastsettes ved en europeisk lov.

Artikkel 47 **ARBEIDSMARKEDETS PARTER OG DEN UAVHENGIGE DIALOG MELLOM DISSE**

Den europeiske union anerkjenner og fremmer arbeidsmarkedspartenes rolle på EU-plan med hensyn til de nasjonale systemenes ulike karakter. Den letter dialogen mellom dem og respekterer deres uavhengighet.

Artikkel 48 **DEN EUROPEISKE OMBUDSMANN**

En europeisk ombudsmann utnevnt av Europaparlamentet mottar klager på dårlig forvaltning av Unionens institusjoner, myndigheter eller byråer; han eller hun undersøker og avlegger rapport om disse. Den europeiske ombudsmann utfører sitt verv fullstendig uavhengig.

Artikkel 49 **ÅPENHET I EU-INSTITUSJONENES ARBEID**

1. For å fremme gode styringsformer og sikre sivilsamfunnets deltakelse, arbeider Unionens institusjoner, organer og byråer så åpent som mulig.
2. Europaparlamentets møter er offentlige, og det gjelder også Ministerrådets samlinger når det behandler og vedtar lovgivingsforslag.
3. Alle unionsborgere og alle fysiske og juridiske personer som har bopel eller hjemsted i en medlemsstat, har rett til innsyn i dokumenter fra Unionens institusjoner, organer og byråer på de betingelser som er fastsatt i del III, uansett hvilken form dokumentene foreligger i.
4. De generelle prinsipper og begrensinger i tilgangen av hensyn til offentlige eller private interesser fastsettes ved en europeisk lov.
5. De institusjoner, organer og byråer som er nevnt i paragraf 3, fastsetter i sine prosedyrer særlige bestemmelser vedrørende tilgang i overensstemmelse med den europeiske lov som er nevnt i paragraf 4.

Artikkel 50 **BESKYTTELSE AV PERSONOPPLYSNINGER**

1. Enhver har rett til beskyttelse av personopplysninger om seg selv.
2. Reglene for beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger foretatt av Unionens institusjoner, organer og byråer samt av medlemsstatene under utøving av aktiviteter som er omfattet av EU-retten og reglene for den frie utveksling av personopplysninger, fastsettes ved en europeisk lov. Overholdelse av disse reglene kontrolleres av en uavhengig myndighet.

Artikkel 51 **KIRKERS OG KONFESJONSLØSE ORGANISASJONERS STATUS**

1. Unionen respekterer og fordømmer ikke den status som kirker og religiøse sammenslutninger eller samfunn har i medlemsstatene i henhold til nasjonal lovgivning.
2. Unionen respekterer likeledes filosofiske og konfesjonsløse organisasjoners status.
3. Unionen opprettholder en åpen, gjennomsiktig og regelmessig dialog med disse kirkene og organisasjonene i anerkjennelse av deres identitet og spesifikke bidrag.

Artikkel 52 **BUDSJETTMESSIGE OG FINANSIELLE PRINSIPPER**

1. Alle unionens inntekter og utgifter skal anslås for hvert regnskapsår og oppføres i budsjettet i overensstemmelse med bestemmelsene i del III.
2. Inntekter og utgifter på budsjettet skal balansere.
3. De utgiftene som er oppført på budsjettet, bevilges for ett regnskapsår av gangen i overensstemmelse med den europeiske lov som er nevnt i artikkel III-318.
4. Før det kan implementeres utgifter på budsjettet, skal det vedtas en juridisk bindende rettsakt som gir et rettsgrunnlag for unionens tiltak og for implementering av utgiftene i overensstemmelse med den europeiske lov, som er nevnt i artikkel III-318. Denne rettsakten skal ha form av en europeisk lov, en europeisk rammelov, en europeisk forordning eller en europeisk avgjørelse.
5. For å sikre budsjettdisiplin vedtar Unionen ingen rettsakter som kan ha betydelig innvirkning på budsjettet uten å komme med forsikring om at forslaget eller tiltaket kan finansieres innenfor rammene av unionens egne inntekter og den flerårige finansielle ramme som er nevnt i artikkel 54.
6. Unionens budsjett gjennomføres i overensstemmelse med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning. Medlemsstatene og Unionen samarbeider for å sikre at bevilgningene anvendes i overensstemmelse med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning.
7. Unionen og medlemsstatene bekjemper økonomisk utroskap og enhver annen ulovlig aktivitet som skader Unionens finansielle interesser i overensstemmelse med bestemmelsene i artikkel III-321.

Artikkel 53 **UNIONENS INNTEKTER**

1. Unionen skaffer de nødvendige midlene med henblikk på å nå sine mål og gjennomføre sin politikk.
2. Unionens budsjett finansieres med forbehold av andre inntekter fullt ut av egne inntekter.
3. En europeisk lov vedtatt av Ministerrådet skal fastlegge rammene for Unionens inntekter og kan innføre nye inntektskategorier eller oppheve en eksisterende kategori. En slik lov trer først i kraft når medlemsstatene har godkjent den i overensstemmelse med sine grunnlovsmessige bestemmelser. Ministerrådet treffer sin avgjørelse med enstemmighet etter høring i Europaparlamentet.
4. De nærmere bestemmelsene om Unionens inntekter fastsettes ved en europeisk lov vedtatt av Ministerrådet. Ministerrådet treffer avgjørelse etter Europaparlamentets godkjennelse.

Artikkel 54 **DEN FLERÅRIGE FINANSIELLE RAMMEN**

1. Formålet med den flerårige finansielle rammen er å sikre en velordnet utvikling av Unionens utgifter innenfor rammene av egne inntekter. Den fastlegger de årlige øverste grensene for forpliktelsesbevilgningene for hver enkelt utgiftskategori i overensstemmelse med bestemmelsene i artikkel III-308.
2. Den flerårige finansielle rammen fastlegges ved en europeisk lov vedtatt av Ministerrådet. Ministerrådet treffer sin avgjørelse når Europaparlamentet har gitt sin godkjenning med et flertall av sine medlemmer.
3. Unionens årlige budsjett overholder den flerårige finansielle ramme.
4. Ministerrådet treffer avgjørelse med enstemmighet når det vedtar den første flerårige finansielle rammen etter Grunnlovens ikrafttredelse.

Artikkel 55 **UNIONENS BUDSJETT**

Europaparlamentet og Ministerrådet vedtar på forslag av Kommisjonen den europeiske lov som fastlegger Unionens årlige budsjett i overensstemmelse med de nærmere bestemmelsene i artikkel III-310.

Avsnitt VIII **UNIONEN OG DENS NÆROMRÅDER**

Artikkel 56 **UNIONEN OG DENS NÆROMRÅDER**

1. Unionen utvikler særlige forbindelser med sine naboer med henblikk på å skape et område med velstand og godt naboskap, som bygger på Unionens verdier og er kjennetegnet ved tette og fredelige forbindelser basert på samarbeid.

2. Med henblikk på dette kan Unionen inngå og gjennomføre særlige avtaler med de berørte stater i overensstemmelse med bestemmelsene i artikkel III-227. Disse avtalene kan omfatte gjensidige rettigheter og forpliktelser samt mulighet til felles aktiviteter. Det holdes regelmessig samråd om gjennomføring av avtalen.

Avsnitt IX **MEDLEMSKAP I UNIONEN**

Artikkel 57 **KRITERIER FOR MEDLEMSKAP OG PROSEDYRE FOR TILTREDELSE AV UNIONEN**

1. Unionen er åpen for alle europeiske stater som respekterer verdiene i artikkel 2 og forplikter seg til å fremme dem i felleskap.
2. Enhver europeisk stat som ønsker å bli medlem av Unionen retter sin søknad til Ministerrådet. Europaparlamentet og medlemsstatenes nasjonale parlamenter underrettes om denne søknaden. Ministerrådet treffer avgjørelse med enstemmighet etter høring i Kommisjonen og etter godkjenning fra Europaparlamentet. Villkårene og de nærmere bestemmelsene for opptak fastsettes gjennom en avtale mellom medlemsstatene og kandidatlandene. Denne avtalen forelegges av samtlige kontraherende stater til ratifikasjon i overensstemmelse med deres grunnlovsmessige bestemmelser.

Artikkel 58 **INNDRAGELSE AV RETTIGHETER SOM FØLGER MED MEDLEMSKAP I UNIONEN**

1. Ministerrådet kan med et flertall på fire femtedeler av sine medlemmer på begrunnet forslag av en tredjedel av medlemsstatene, Europaparlamentet eller Kommisjonen og etter godkjenning av Europaparlamentet vedta en europeisk avgjørelse som fastslår at det er en klar fare for at en medlemsstat grovt krenker de verdiene som er nevnt i artikkel 2. Før Ministerrådet fastslår dette, skal det høre på den berørte medlemsstat og kan etter samme prosedyre rette henstillinger til den.

Ministerrådet etterprøver regelmessig om grunnene til det ovennevnte fortsatt gjelder.

2. Det europeiske råd kan med enstemmighet på forslag av en tredjedel av medlemsstatene eller Kommisjonen og etter godkjenning fra Europaparlamentet vedta en europeisk avgjørelse som fastslår at en medlemsstat grovt og vedvarende krenker de verdier som er nevnt i artikkel 2 etter å ha oppfordret den pågjeldende medlemsstat til å fremsette sine kommentarer.

3. Hvis en krenkelse som nevnt i paragraf 2 er fastslått, kan Ministerrådet med kvalifisert flertall vedta en europeisk avgjørelse som inndrar visse av de rettighetene som følger av Grunnlovens anvendelse på den gjeldende medlemsstat, herunder den pågjeldende medlemsstats stemmerettighet i Ministerrådet. Ministerrådet tar i så fall hensyn til mulige følger av en slik inndragelse for fysiske og juridiske personers rettigheter og forpliktelser.

Den pågjeldende medlemsstat er under alle omstendigheter fortsatt bundet av sine forpliktelser i henhold til Grunnloven.

4. Ministerrådet kan senere med kvalifisert flertall vedta en europeisk avgjørelse om endring eller oppheving av tiltak truffet i henhold til paragraf 3 som følge av endringer i den situasjonen som førte til at de ble innført.

5. Ved anvendelsen av denne artikkel treffer Ministerrådet avgjørelse uten å ta den pågjeldende medlemsstats stemme i betraktning. Hvis medlemmer som er til stede eller representert unnlater å stemme, hindrer dette ikke vedtak som nevnt i paragraf 2.

Denne paragrafen gjelder også hvis stemmerettigheter inndras i henhold til paragraf 3.

6. Ved anvendelse av paragraf 1 og 2 treffer Europaparlamentets avgjørelse med et flertall på to tredjedeler av de avgitte stemmene som representerer et flertall av medlemmene.

Artikkel 59 **FRIVILLIG UTMELDING AV UNIONEN**

1. Enhver medlemsstat kan i overensstemmelse med sine grunnlovsmessige bestemmelser beslutte å melde seg ut av Den europeiske union.

2. Hvis en medlemsstat beslutter å melde seg ut, meddeler den det til Det europeiske råd som behandler meddelelsen. På bakgrunn av Det europeiske råds retningslinjer forhandler og inngår Unionen en avtale med den pågjeldende stat om de nærmere bestemmelser for statens utmelding under hensyn til rammen for dens fremtidige forbindelser med Unionen. Denne avtalen inngås på Unionens vegne av Ministerrådet som treffer avgjørelse med kvalifisert flertall etter godkjenning fra Europaparlamentet.

Representanten for den tilbaketrede staten deltar ikke i Det europeiske råds eller Ministerrådets drøftelser eller avgjørelser vedrørende denne staten.

3. Grunnloven opphører å gjelde for den berørte stat på datoen for utmeldingsavtalens ikrafttreden eller hvis en slik avtale ikke foreligger, to år etter meddelelsen i paragraf 2, med mindre Det europeiske råd etter avtale med den pågjeldende medlemsstat beslutter å forlenge denne fristen.

4. Hvis en stat som er utmeldt av Unionen søker om medlemskap på nytt, behandles dens søknad etter prosedyren i artikkel 57.

